

Razvoj Trešnjevke: borba periferije za urbani standard

Bjažić Klarin, Tamara

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2022**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:254:124167>

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-28**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

**RAZVOJ TREŠNJEVKE:
BORBA PERIFERIJE
ZA URBANI STANDARD**

**RAZVOJ TREŠNJEVKE:
BORBA PERIFERIJE
ZA URBANI STANDARD**

IMPRESUM

TREŠNJEVKA: RAZVOJ I BORBA PERIFERIJE ZA URBANI STANDARD

Zagreb, studeni 2022.

IZDAVAČI

BLOK, Nova cesta 66, 10000 Zagreb

Institut za povijest umjetnosti, Ulica grada Vukovara 66, 10000 Zagreb

AUTORICA

Tamara Bjažić Klarin

UREDNIKA

Vesna Vuković

ZNANSTVENA SURADNJA I IZRADA KARATA

Filip Pračić

SURADNICE

Lidija Butković Mičin

Irena Šimić

RECENZENTI

Ana Mrđa

Petar Prelog

DIZAJN

Filip Pračić

LEKTURA

Jana Pamuković

NAKLADA:

50

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001153268

ISBN (BLOK) 978-953-8240-09-6

ISBN (IPU) 978-953-373-015-8

Publikacija je objavljena u sklopu BLOK-ovog programa "Mikropolitike 2022: Transformacije grada - od kapitalizma do socijalizma i natrag" koji podržava Gradski ured za kulturu, međugradsku i međunarodnu suradnju i civilno društvo. Istraživanje je dio znanstvenog projekta "Formalni, teorijski i društveni aspekti proširenog pojma arhitektonske i umjetničke baštine u drugoj polovini 20. stoljeća" Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu.

Godišnji program BAZE podržava Zaklada "Kultura nova".

SADRŽAJ

Razvoj Trešnjevke: Borba periferije za urbani standard	2
Kartografski prikazi prostornog razvoja Trešnjevke: 1918. - 1956.	12
Izabrani novinski članci	24
Zagrebačka periferija: Razvitak i borba periferije za opstanak. Osamgodišnji rad Komunalne ekonomsko-socijalne organizacije gradjana grada Zagreba, Novosti, 28. 12. 1933., 7-8	
Kakvi komunalni problemi tište Trešnjevku: Razgovor s predsjednikom komunalne komisije pri SSRN Trešnjevke, drugom Josipom Bičanićem, Narodni List, 29. 9. 1953., 5	
Pregled novinskih članaka	34
Popis ilustracija	51

RAZVOJ TREŠNJEVKE: BORBA PERIFERIJE ZA URBANI STANDARD

Povijest Trešnjevke, prije Drugog svjetskog rata sarkastično nazivane Malim Parizom, plodno je tlo za istraživanja koja povezuju razvitak grada s političko-ekonomskim kontekstom.¹ O potrebama radničkog stanovništva koje živi u nastambama na plavnom području južno od željezničke pruge redovito izvještava lijevo orijentirani zagrebački dnevnik *Novosti* u rubrici „Zagrebačka periferija: njeni ljudi, događaji, prilike i potrebe“ od listopada 1932. do rujna 1933. godine. Trešnjevka postaje sinonim za periferiju koja niče i u drugim dijelovima grada zbog čega je o njoj 1930. snimljen i dokumentarni film. Razdoblje *crvene Trešnjevke* istražuje se kroz ulogu radničkog pokreta i narodnooslobodilačke borbe, u kojoj su Trešnjevčani imali važno mjesto, o čemu svjedoči i dolazak Josipa Broza Tita prigodom posjeta Zagrebu u svibnju 1946. godine.

U socijalističkoj Hrvatskoj Narodni list često donosi vijesti o uspjesima Trešnjevke u opremanju infrastrukturom, javnim površinama i zgradama društvenog standarda, društveno-kulturnim, trgovačkim i sportskim centrima, te o industrijskom gigantu – Tvornici električnih strojeva Rade Končar, oko čijeg se kompleksa grade i neke od prvih stambenih zgrada za radnike u Zagrebu. Nakon restauracije kapitalizma 1990-ih povjesničar arhitekture Tomislav Premerl izložbom u Galeriji Modulor ukazuje na posljedice špekulacije i neosjetljivog zasijecanja u baštinjeni prostor gradnjom predimenzioniranih zgrada na parcelama

infrastrukturno opremljenima za obiteljske kuće, što je i danas, nakon tri desetljeća, aktualan problem Trešnjevke. Recentno, 2010-ih, Trešnjevci je u sklopu projekta „Zagrebački kvartovi“ Muzeja grada Zagreba posvećena izložba „Trešnjevka – prostor i ljudi“ s opsežnim katalogom, a njezinom se *baštinom odozdo* bave i dvije lokalne inicijative - Mapiranje Trešnjevke CeKaTe-a i Muzej susjedstva Trešnjevka kustoskog kolektiva BLOK. Potonji je usredotočen na danas često simplificiran dio povijesti Trešnjevke dug četiri i pol desetljeća – socijalističko razdoblje u kojem radnički slam dobiva konture suvremene gradske četvrti.

Postignuća ostvarena u tom razdoblju, kao i ona prije Drugog svjetskog rata, rezultat su, dakako, rada gradskih vlasti, ali prije svega samih Trešnjevčana. Prije rata Trešnjevčani su izgradnju dječjeg skloništa i škole, tramvajske infrastrukture i sl. u razdoblju od 1928. do 1934. izborili stalnim pritiskom na gradske vlasti putem udruženja Komunalna organizacija južne periferije, da bi nakon rata, tijekom Prve petoljetke, od 1947. do 1952./1953., sami gradili zgrade javnih institucija i javne površine Trešnjevke – V. rajona. Ovaj angažman, doprinos samih Trešnjevčana pretvaranju slama u suvremenu gradsku četvrt, fokus je istraživanja predstavljenog na izložbi „Razvitak Trešnjevke: borba periferije za urbani standard“.

---

¹ „Mali Pariz“ i njegova sudbina, *Novosti*, 4. 11. 1932., 8

Istraživanje se temelji na nasumičnom pregledu dnevnih tiskovina, Jutarnjeg lista, Novosti i Narodnog lista, i bilježenju izbornog u prostoru – na pet karata iz razdoblja od 1918. do 1956. godine. Svaka karta dokument je određenog momenta transformacije prostora, njegova popunjavanja, reguliranja i opremanja. Osim što redovito prate prilike na Trešnjevci i njezinu modernizaciju, novine su istovremeno i dobar pokazatelj društvenog trenutka, njegove socijalne politike i participacije građana u njezinu sukreiranju. Razlika između prvog (1928. – 1934.) i drugog razdoblja (1947. – 1952./1953.) višestruka je sa stajališta provedbe i brojnosti rezultata. Ono što im je zajedničko jest ista razina političke volje da bolji životni uvjeti radništva postanu prioritet gradskih, a nakon rata i državnih politika. Sliku tog dugo sanjanog suvremenog života na izložbi vizualizira propagandni film druge od triju izložbi „Porodica i domaćinstvo“ održanih na Zagrebačkom velesajmu 1958. godine. Tema te izložbe bio je rajon, odnosno njegovi mikrorajoni ili stambene zajednice kao najmanje urbane, ali i društvene jedinice koje zadovoljavaju osnovne životne potrebe – stanovanje, predškolski odgoj, osnovno obrazovanje, opskrbu, rekreaciju itd. Važan eksponat „Porodice i domaćinstva“ bila je montažna zgrada namijenjena trgovini robe široke potrošnje. Ova robna kuća prenesena je 1960., u sklopu treće izložbe, na svoju gradsku lokaciju – Trg Oktobarske revolucije, danas Trešnjevački trg, gdje i danas stoji. Zbog značaja ove zgrade za povijest kulture stanovanja i razvoja montažnog načina građenja ona zaslužuje status pojedinačno zaštićenog kulturnog dobra.

Organizirano djelovanje Trešnjevke na podizanju životnog standarda prije Drugog svjetskog rata

Nakon Prvog svjetskog rata zagrebačko radništvo kao potlačena skupina koja opslužuje industriju vodećeg privrednog središta Kraljevine Jugoslavije, posve je isključeno iz razvojnih politika grada. Prvi višestranački izbori u Zagrebu 1920. godine rezultirali su s 19 mandata ljevice u gradskoj skupštini te izborom komunista Svetozara Delića, novinara Novosti, za gradonačelnika. Delić najavljuje više socijalnih reformi i nakon svega tri dana nasilno je smijenjen te optužen za veleizdaju. Iste godine naredbom vlade, poznatom kao Obznana, zabranjen je rad Komunističke partije i prokomunističkih sindikata. Kazna za ilegalan rad bila je višegodišnja robija, a propitivanje životnih i radnih uvjeta te zalaganje za radnička prava moglo se proglasiti „komunističkom propagandom“, pa tako i gušiti.

Gradske vlasti na čelu s novim gradonačelnikom arhitektom Vjekoslavom Heinzelom na ogroman priljev stanovnika – od 1921. do 1931. broj stanovnika povećao se za 80% (sa 153 444 na 242 063) - reagiraju tromo i nevoljko. Periferiju koja niče uz Radničku cestu, na Trnju i Trešnjevci uglavnom se ignorira. Locirana neposredno uz današnji Zapadni kolodvor i industrijsku zonu, Trešnjevka je još 1887. godine regulatornom osnovom bila predviđena za gradnju radničkih stanova. Na Trešnjevci je izgrađen gradski vodovod (1878.) i električna centrala (1907.) te nekoliko industrijskih pogona, uz koje se prije Prvog svjetskog rata nalazi i manji broj radničkih nastambi. Heinzelov nacrt grada Zagreba iz 1923., umjesto suvremene regulatorne osnove za cijeli grad, na kakvoj

inzistira struka, donosi parcelaciju zemljišta nove gradske četvrti istočno od Draškovićeve ulice, ali i Trešnjevke. Između Magazinske, Tratinske i Nove ceste ucrtane su glavne prometnice, od kojih je većina i realizirana, a 1930-ih dijelom su izgrađeni i blokovi višestambenih zgrada. Početkom 1930-ih grade se i prvi nadvožnjaci na Savskoj i Samoborskoj cesti, zahvaljujući kojima se uklanjaju opasne brklje.

Skromna i supstandardna socijalna stanogradnja grada ne zadovoljava rastuće potrebe. Dvadesetih godina grade se stambene *kasarne* uglavnom s jednosobnim stanovima i zajedničkim zahodom. Ova geta za radnike u blizini su tvornica – na Kanalu između Selske, Magazinske i željezničke pruge te na Ciglani (Klaićeva – Hochmanova - Kršnjavoga). Drugi model koji općina prakticira jest prodaja gradskog zemljišta po simboličnoj cijeni za kolonije *malih kuća* također na Kanalu i na Selskoj cesti u Pongračevu naselju (Selska – Ozaljska - potok Čnomerec). Selska je, ukratko, glavni poligon za realizaciju socijalnih investicija grada. Tridesetih uz Selsku se gradi i naselje za Istrane i ratne invalide, smještaju se ubogari, uređuje se ambulanta za venerička oboljenja, radničko prenočište itd.

Istovremeno stanogradnja postaje glavni način ulaganja i oplođivanja kapitala pojedinaca, mirovinskih fondova, udruženja i vjerskih zajednica. Stambeni ideal obiteljske su kuće na obroncima Zagrebačke gore, dok su zgrade u novoj četvrti s reprezentativnim Trgom N (danas Trg žrtava fašizma) na istoku najamnog karaktera. Radnici žive u tavanskim i podrumskim stanovima ili na periferiji, Trešnjevci i Trnju, gdje bez građevinskih dozvola neplanski grade skromne, većinom jednosobne kućerke od već korištenog

građevnog i/ili provizornog materijala. Krajem 1920-ih na periferiji živi 13 346 stanovnika u 1110 kuća. Više od 60% kuća izgrađeno je ilegalno. Stanje infrastrukture na Trešnjevci 1929. zorno prikazuju karte gradske kanalizacije i vodovoda, provedenog Selskom i Novom cestom. Periferija oskudijeva i uličnom rasvjetom, javnim prijevozom, školama, skloništima za djecu te zdravstvenim ustanovama, unatoč velikom broju oboljelih od tuberkuloze i veneričnih bolesti. Jedina je uređena površina za rekreaciju igralište kluba Concordia u Kranjčevićevoj. Zagrebu nedostaju i suvremene zgrade radničkih ustanova – sindikata, Javne burze rada i radničkog prenočišta, koje se zajedno s radničkim stanovima planira graditi 1928. od kredita Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja. Iste se godine grade i prvi javni objekti na Trešnjevci – osnovna škola (danas OŠ kralja Tomislava) na Novoj cesti i Pučki dom na Selskoj 114. Dom s dvjema dvoranama na katu koriste trešnjevačke udruge/društva, a 1932. i ambulanta.

Izravan poticaj za udruživanje građana u Komunalnu organizaciju južne periferije bila je stalna opasnost od rušenja „divljih“ kuća. Kratkoročni cilj organizacije bilo je ishodovati dozvole za divlje kuće, a dugoročni izboriti se za *pravo na grad* – regulatornu osnovu, komunalnu infrastrukturu, jeftino gradsko zemljište za gradnju „malih kuća“ itd. Nakon niza sastanaka gradskih vlasti i delegacije Komunalne organizacije donesena je 14. svibnja 1928. odluka o davanju privremenih dozvola – na 20 godina – kućama južno od Koturaške i Strojarske, s ogradom da se kuće mogu „porušiti i prije ako bi javni interesi to tražili“. Stanovnici nisu bili zadovoljni ovom „nesavremenom, antisocijalnom i

polovičnom“² odlukom pa umjesto privremenih traže trajne dozvole za sve zidane kuće izgrađene na vlastitom zemljištu, kao i naknadu u slučaju njihova rušenja u ime javnog interesa. Prijedlog je odbijen. Da bi se spriječila daljnja izgradnja divljih kuća, u prosincu 1928. zabranjuje se njihova gradnja, no zabrana nije polučila željeni rezultat. U više navrata periferija će tražiti produljenje rokova, a grad donositi odluke o zabrani gradnje. U konačnici razlozi zbog kojih ove kuće nisu bile srušene su višestruki: akutna stambena kriza, uzrokovana dijelom i novim Zakonom o stanovima kojim se vlasnicima vraćaju stanovi dani na korištenje siromašnijim slojevima nakon Prvog svjetskog rata, odnosno, nemoć gradskih vlasti da stambeno zbrine radništvo, ali i strah od većih nemira.

Novi gradonačelnik Stjepan Srkulj mijenja odnos prema periferiji, koju sustavno obilazi krajem 1928. godine. U svom inauguracijskom govoru ističe da gradske vlasti moraju biti „majkom i ocem“ socijalno i ekonomski najugroženijih građana.³ Periferija dobiva legitimitet, prepoznata je kao društveni problem u čijem rješavanju trebaju participirati gradske vlasti. Ključni je projekt regulatorna osnova za južni dio grada koja će cjelovito sanirati periferiju. Nova osnova, za koju je 1930. raspisan međunarodni natječaj, rezultat je najsuvremenije urbanističke teorije i prakse. Novi južni dio grada podijeljen je na susjedstva izgrađena stambenim nizovima u zelenilu i opremljena dječjim vrtićima i školama. Zajedno s tada aktualnim projektima nove gradske klaonice i tržnice na Dolcu te prvog medicinskog centra u Hrvatskoj na Šalati, regulatorna osnova dio je ambicije

---

² Pitanje „divljih kuća“ pred gradskim zastupstvom, *Novosti*, 20. 12. 1928., 8

Zagreba da u granicama Jugoslavije svoj identitet temelji na prihvaćanju najsuvremenijih europskih društvenih i tehnoloških postignuća.

Dio je tog programa i implementacija *nove arhitekture*, čija je zadaća racionalnim i funkcionalnim projektima, prefabrikacijom i montažnim građenjem udovoljiti potrebi za masovnom stanogradnjom. Uz Beč, glavni su uzor programi socijalne stanogradnje Berlina i Frankfurta, koji su Srkulj i izaslanstvo grada Zagreba posjetili na stručnom putovanju u ljeto 1929. Nova stremljenja potaknuta su i izložbom njemačke umjetnosti i arhitekture u proljeće 1931. Početkom 1930-ih, s ekonomskom krizom koja dodatno otežava život radništva, periferija je stalno u javnom fokusu. Tema sanacije odnosno izgradnje južne periferije kulminira krajem 1932. Gotovo istovremeno usvojena je idejna regulatorna osnova, a Udruženje umjetnika „Zemlja“ s Radnom grupom Zagreb na IV. izložbi u Umjetničkom paviljonu u sekciji pod naslovom „Kuća i život“ predstavlja genezu periferije, njezine uzroke i posljedice predočene fotografijama stambene bijede zagrebačkog radništva. Arhitekti postavljaju pitanje provedbe nove regulatorne osnove: prema njihovu mišljenju, ona je moguća jedino uz angažman državnih i gradskih vlasti, reguliranjem slobodnog raspolaganja zemljištem i masovne stanogradnje. Prema navodu Mire Kolar-Dimitrijević, upravo je ova izložba navela novog gradonačelnika Ivu Krbeka na aktivan daljnji rad na unapređenju periferije. Nakon dječjeg skloništa u Trakošćanskoj na Selskoj se u veljači 1932. otvara najsuvremenija školska zgrada u

³ Dr. Srkulj izabran načelnikom, *Novosti*, 21. 11. 1928., 8

Zagrebu arhitekta Ivana Zemljaka, koja je istovremeno i gesta, pokazatelj da periferija zaslužuje jednak tretman kao i grad sjeverno od pruge. U trenutku velike bijede Krbek pokreće zagrebački *New Deal* – javne radove na izgradnji južnog sabirnog kanala i tramvajske linije do nove remize na Vurovčici. Trešnjevka dobiva i javnu telefonsku govornicu kod Pučkoga doma te ambulantu za venerične bolesti. S dolaskom infrastrukture Trešnjevka postaje poželjnijim mjestom za stanovanje među činovničkim staležom. Prva hrvatska štedionica 1935. godine nudi kupnju zemljišta i obiteljskih kuća na prostoru jugozapadno i sjeveroistočno od Krapinske ulice, gdje se u Zorkovačkoj uređuje i prvo trešnjevačko dječje igralište (1940.). Nakon Krbekove smjene 1934., s oporavkom privrede i sve većim skretanjem politike udesno, o Trešnjevci se sve manje misli i piše. Trešnjevka dobiva pučko kupalište i prve crkve, sv. Josipa (1937.) i blaženog Marka Križevčanina (1941.). Stari problemi, međutim, ne jenjavaju. Zagreb i pred Drugi svjetski rat steže „obruč divljih gradnja”.⁴ Na periferiji živi 100 000 ljudi, od čega su brojni oboljeli od malarije, i dalje većinom bez pitke vode i kanalizacije i s nedovoljno zdravstvenih institucija.

Čišćenje slama

Tijekom Drugog svjetskog rata, u kojem su prioritet vojni, infrastrukturni i crkveni objekti, životni standard radnika deklarativno postaje dio politike Nezavisne države Hrvatske. Kako bi se pridobilo nezadovoljno radništvo naklono Komunističkoj partiji, u travnju 1941.

---

⁴ NN, Obruč „divljih” gradnja steže Zagreb, *Novosti*, 20. 10. 1940., 11

donesena je odluka o gradnji „radničkih obiteljskih domova”, prizemnica sa stambenim tavanom i malim vrtovima.⁵ Prvo naselje za režimu sklone obitelji s velikim brojem djece otvoreno je na prvu godišnjicu NDH u zagrebačkoj Dubravi, a slična naselja planiraju se i grade u Sisku, Karlovcu, Varaždinu, Osijeku, Sarajevu i Banjaluci. Radnička crvena Trešnjevka nije dio ovog programa. Iznimka je prvo moderno kino Patria (kasnije Triglav, a danas trgovina DM), otvoreno 1941. u Okićkoj. Trešnjevčani će nastaviti gradnju svoje četvrti nakon Drugog svjetskog rata aktivno sudjelujući u radu rajonske Narodne fronte.

Putem Narodne fronte organizira se život, ideološki odgaja i aktivira široke narodne mase na otklanjanju neposrednih posljedica ratnih razaranja i izgradnji infrastrukture i industrije socijalističke Jugoslavije, jedne od u ratu najrazorenijih europskih zemalja. Velik doprinos koji je imala u radničkom pokretu prije rata i narodnooslobodilačkoj borbi bio je za Trešnjevku ne samo politički kapital već i moralna obveza. Frontovci Trešnjevke i Trnja obično vode u stalnom natjecanju rajona u dobrovoljnom radu na realizaciji projekata zacrtanih jednogodišnjim planovima: od planske izgradnje južnog dijela Zagreba temeljene na regulatornoj osnovi ozakonjenoj 1940., preko izgradnje savskog nasipa, Autoputa bratstva i jedinstva ili tramvajske pruge Jukićevom ulicom, sve do uređenja trešnjevačkih ulica, parkova, igrališta te školske zgrade i dvorišta. Trešnjevka je jedno od najzapuštenijih gradskih naselja – od 6504 kuće tek 2608 ima kanalizaciju, 1368 vodovod, a 5559 električnu rasvjetu. Svega

⁵ NN, Radnički domovi – temelji Hrvatske!, *Novi list*, 7. 9. 1941., 3

2491 kuća ima građevinsku dozvolu, dok su preostalih 4013 divlje kuće. Zadaci i postignuća redovito se prenose putem glasila Narodne fronte grada Zagreba – Narodnog lista, ali i izložaba. U Industrijskoj hali Zagrebačkog velesajma na Savskoj cesti sredinom rujna 1947. otvorena je izložba „Historijski razvoj grada Zagreba“. Završni dio prikaza grada u „doba feudalizma, kapitalizma, oslobođenja“ je „veliki nacrt Zagreba s naznakom svih zamašnih radova, koji će se izvršiti u toku Petogodišnjeg plana“.⁶

Trešnjevčani su podjednako agilni i u osnivanju i izgradnji zgrada društvenog standarda, obogaćujući svoj život predškolskim i školskim ustanovama, kulturnim, društvenim i sportskim sadržajima i boljom opskrbom – uređenom tržnicom. Zelene površine i sadržaji za boravak na otvorenome u velikom su deficitu na Trešnjevci i u drugim dijelovima grada južno od pruge, a stav da su takvi prostori važni za sanaciju slamova, odnosno za osiguravanje „higijenskih uvjeta života“, obvezivao je na njihovu sustavnu implementaciju u prostor.⁷ Javne zelene površine niču na raskršćima Vukovarske, Nove ceste i Tratinske (danas Park Zvonimira Milčeca), Kranjčevićeve i Badalićeve, Nove ceste i Pasarićeve, u Brozovoj i Šarengradskoj, a nastaje i Stari park Trešnjevka. Najveći park lociran je između Zagorske i Selske te današnjeg Trga sportova. U sklopu parka planirani su 1946. sadržaji jedne od 28 podružnica Fiskulturnog društva komunalaca „Dinamo“, namijenjeni „masovnijem sudjelovanju radnika i

namještenika komunalnih poduzeća i ustanova u fiskulturi“.⁸ Ambicije su bile velike: veliki bazen (50 x 25 metara) s tornjem za skakanje, dovoljno velik za vaterpolske utakmice, mali bazen za djecu (8 x 15 metara), šest natkrivenih kuglaških igrališta i lakoatletska staza, igrališta za nogomet, košarku, odbojku, hokej na travi i tenis te biciklistička staza. Bazeni su logično smješteni uz pogon električne centrale i vodovoda, kao i prvo zagrebačko zatvoreno plivalište Mladost u Daničićevoj. Na arhitektonskom natječaju za plivalište održanom 1952. godine, vjerojatno i prvom za javnu zgradu na Trešnjevci, realizacija je pripala Vladimiru Antoliću, Franji Bahovcu i Božidaru Tušek, iako je Vladimir Turina ponudio arhitektonski puno zanimljivije rješenje. Bazen otvoren tek 1958. godine jezgra je budućeg Trga sportova s dvoranom (Kutija šibica) i „komfornim luksuznim minimum“, omladinskim hotelom Sport arhitekta Slavka Jelineka.⁹

Manji parkovi i ukrasni nasadi dio su urbanističko-arhitektonskih ansambala s javnim zgradama. Trešnjevački plac s parkom s dječjim igralištem preoblikovan je u opskrbni centar Trešnjevke s javnim besplatnim kinom na otvorenome, ribarnicom, trijemom i javnim zahodom (1953. – 1957.) i spomenutom montažnom kućom za robu široke potrošnje. Montažna robna kuća bila je rješenje nakon sedam godina ustrajnih zahtjeva za suvremenom trgovinom za gradsku četvrt sa 60 000 stanovnika. Stari park novo je administrativno i kulturno središte na čijem se

⁶ NN, U nedjelju se otvara izložba „Historijski razvoj grada Zagreba“. Zagreb u perspektivi Petogodišnjeg plana, Narodni list, 14. 10. 1947., 5

⁷ NN, Parkovi – ukras Zagreba, Narodni list, 10. 11. 1946., 5

⁸ NN, FDK „Dinamo“ gradi na Trešnjevki veliki fiskulturni park, Narodni list, 16. 6. 1946., 6

⁹ Boro Pavlović, Komfor-ni luksuzni minimum omladinski hotel „Sport“ u Zagrebu, Čovjek i prostor 15, 184 (1968.), 3-5

obodu nalazilo i kino Triglav. Na južnoj zgradi parka izgrađena je uredska zgrada Narodnog odbora V. rajona (1948.) prema projektu Gradskog projektnog i geodetskog zavoda. Između tržnice i Starog parka smještena je prva trešnjevačka gimnazija (danas IX. gimnazija). Trešnjevčani već 1946. osnivaju fond za gradnju gimnazije jer je Trešnjevka, poput svih „drugih periferijskih dijelova Zagreba – osim možda ponekog, u kojem je slučajno stanovao i neki 'gradski otac'“, bila bez zgrade namijenjene srednjoškolskom obrazovanju nakon završena obavezna četiri razreda pučke škole.¹⁰ Tako je nakon Zemljakove škole na Selskoj cesti Trešnjevka još jednom dobila najsuvremeniju školsku zgradu, progresivno arhitektonsko ostvarenje arhitekta Božidara Rašice visoke kvalitete s bogatim građevnim programom. Obdaništa za djecu uređuju se u postojećim, uglavnom stambenim zgradama. Od njih 18 na području Zagreba četiri su „tvorničke jaslje“ za djecu radnica.

Posebno važno mjesto u poslijeratnom društvenom životu imaju domovi kulture u kojima djeluju različite sekcije – likovne, glazbene, šahovske i sl. O njihovu značaju dovoljno govori njihov broj: Trešnjevka u svibnju 1946. ima domove kulture „na Horvatima, Pasarićevoj ulici, Selskoj cesti 187, na Selskoj cesti 28 i omladinski dom u Nehajskoj ulici“, a planira se i obnova zgrade Pučkog doma na Selskoj cesti 114.¹¹ Dom kulture Jože Vlahovića u Pasarićevoj 4 prvotno smješten u provizornom objektu 1948. dobiva zidanu zgradu. Dovršena je i predratna zgrada

Doma Matka Laginje u Mošćeničkoj 1, preimenovana u Dom kulture Jakše Dugandžića (danas Kazalište Trešnja). Radnička je Trešnjevka zaslužila i Radnički dom s dvoranom za kazališne predstave, klupskim prostorijama, knjižnicom, predavaonicama, kavanom, sportskom dvoranom i vanjskim terenima. Za važnu gradnju planiranu istočno i južno od Starog parka Trešnjevka raspisan je pozivni natječaj na kojem sudjeluju arhitekti Riko Marasović, Ivo Geršić, Lavoslav Horvat i Kazimir Ostrogović, a realizacija je dodijeljena potonjem. Ono što Trešnjevka nije dobila bio je suvremeni dom zdravlja, najavljivan u više navrata od 1949., odnosno „Moderna poliklinika socijalnog osiguranja“ s pet zgrada, s dijagnostičkom stanicom, hidro- i elektroterapijom, specijalističkim ambulanta-ma, prostorijama za sistematske preglede itd.¹² Planirana je u blizini tvorničkih pogona – između Selske, Baštijanove i Mandičeve ulice. Selska je i dalje glavna zona gradnje javnih socijalnih ustanova. Nakon radničkih stanova i ubožnice na Selskoj, poslije rata se gradi dom za đake Srednje tehničke škole na površini od 50 000 m² s neizostavnim zelenim i sportskim površinama.

Zgrade poput đачkog doma i Narodnog odbora V. rajona građene u teškim materijalnim prilikama u drugoj polovini 1940-ih i početkom 1950-ih karakteriziraju zatvoreni volumeni, klasičan način građenja (zidovi od opeke i betonske međukatne ploče), kosi krovovi te pojedinačni otvori ili prozori u nizu. Stambene zgrade imaju, međutim, i

---

¹⁰ NN, Stanovnici Trešnjevke osnovali su fond za gradnju gimnazije, Narodni list, 14. 6. 1946., 6

¹¹ S., Trešnjevka – najaktivniji rajon u kulturno-prosvjetnom radu, Narodni list, 17. 5. 1946., 6

¹² NN, Trešnjevka dobiva modernu Polikliniku socijalnog osiguranja, Narodni list, 8. 11. 1947., 5

vanjske prostore – balkone s ostakljenim vratima. Ova naizgled mala promjena velik je doprinos kvaliteti stambenoga prostora. Riječ je o fragmentu funkcionalnog grada, solitera ili višestambenih zgrada u zelenilu formiranih nizanjem jedinica s po dva stana po katu, čime je ostvarena dvostrana orijentacija stanova, a time i poprečno zračenje i insolacija svih prostorija. Primjer stambene arhitekture frontovskog razdoblja zgrada je na uglu Kranjčevićeve i Badalićeve oplemenjenog parkom.

Od kraja rata nadalje potrebe Trešnjevke će pod pritiskom stalnog doseljavanja novog gradskog stanovništva, potaknutog i ovoga puta industrijalizacijom, stalno rasti. Trešnjevka je sjedište industrijskih pogona od federalnog značaja – tvornice Rade Končar i Tvornice telefonskih uređaja Nikola Tesla.

Tvornice osnivaju vlastite restorane društvene prehrane, domove kulture i vrtiće, parkove i stambene zgrade. Infrastruktura se razvija, ali grad i dalje prebrzo raste. Sanacija periferije spora je i skupa, pa se krajem 1950-ih ulaganja u stanogradnju sele na drugu obalu Save – u Novi Zagreb. Stanovnici Trešnjevke i Trnja postaju taoci ove situacije: njihove supstandardne kuće predviđene su za rušenje i izgradnju novih stambenih kompleksa, koje uglavnom neće dočekati. Najveća vrijednost trešnjevačkih gradnji iz socijalističkog razdoblja novi je javni zeleni prostor, odnosno, formiranje namjenom različitih centara za kulturu, obrazovanje, opskrbu i rekreaciju, koji su bitno unaprijedili urbani standard Trešnjevke. Taj standard uspostavljen u ime javnog interesa u frontovskom razdoblju velikog siromaštva i odricanja danas je gotovo nezamisliv.

Literatura:

Hribar, Stjepan, Razvitak grada Zagreba 1919-1929, *Jugoslavija na tehničkom polju 1919 – 1929*, ur. Rajko Kušević (Beograd: Udruženje inženjera i tehničara Jugoslavije, 1930.), 239-245

Kolar-Dimitrijević, Mira, Socijalno-ekonomska politika gradske općine Zagreba s obzirom na položaj radničkog stanovništva od velike svjetske krize do početka Drugog svjetskog rata (1931.–1939.), *Povijesni pregled* 2, 1 (1983.): 171-244

Laušić, Ante, Stanovništvo Zagreba i okolice od 1880. do 1980., *Migracijske i etničke teme* 3, 1 (1987.): 19-29

Limani, Silvija i Vanja Žanko, *Zagrebačke škole i fakulteti međuratnog razdoblja* (Zagreb: Centar za kulturu Trešnjevka, 2005.)

Premer, Tomislav i Miljenko Gregl, *Nemoć devedeseti. Propuštene prilike na kraju stoljeća* (Zagreb: Centar za kulturu "Trešnjevka" – Galerija "Modulor", 2001.)

Radović Mahečić, Darja, *Socijalno stanovanje međuratnog Zagreba* (Zagreb: Horetzky, 2002.)

S. H., Natječaj za zatvoreni plivački bazen plivačkog kluba „Mladost“ u Zagrebu, *Arhitektura* 4, 3 (1952.): 4-13

Strukić, Kristijan i Goran Arčabić (ur.), *Trešnjevka – prostor i ljudi* (Zagreb: Muzej grada Zagreba, 2019.)

Zdunić, Drago i Slobodan Žarić (ur.), *Crvena Trešnjevka* (Zagreb: Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske, 1982.)

R. Č., Dom kulture na Trešnjevki, *Čovjek i prostor* 1, 7 (1954.), 3

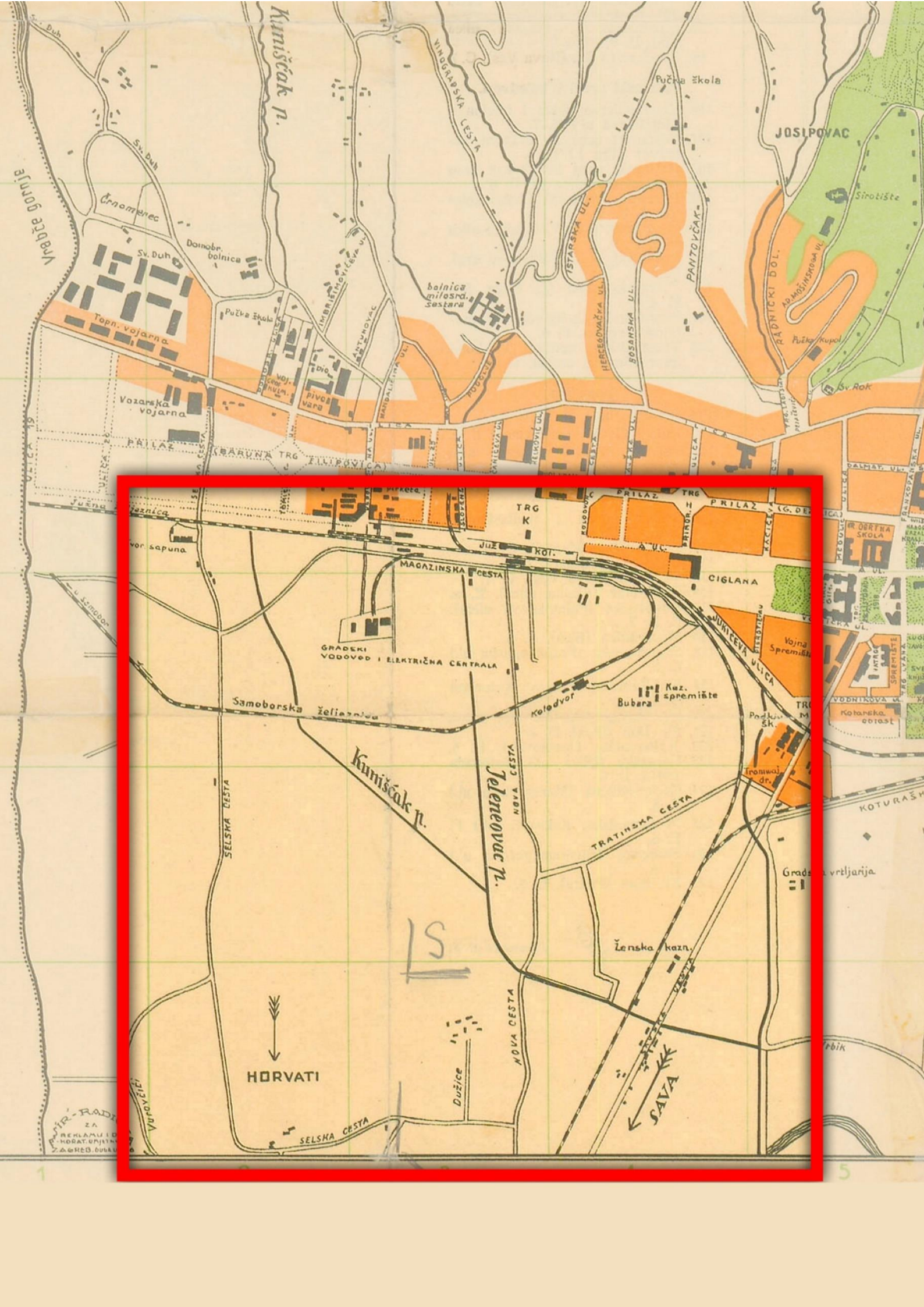
NN, NA-MA (Narodni magazin) na Trešnjevci u Zagrebu, *Arhitektura* 15, 3-4 (1961.), 8-9

KARTOGRAFSKI PRIKAZI PROSTORNOG RAZVOJA TREŠNJEVKE: 1918. - 1956.

Kunišćak n.

JOSIPOVAC

Vrbača gornja

Črnomerec

Sv. Duh

Topn. vojarna

Vozarska vojarna

PRILAZ

BARUNA TRG FILIPOVIĆA

JUŽNA

vor sapuna

U ŠKOLAROV

TRG K

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

TRG PRILAZ

Puška škola

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

VOJ. ČETA

bolnica milosrd. sestara

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

PODOLJE

ISTARSKA UL.

HERCEGOVAČKA UL.

BOSANSKA UL.

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

ULICA

Puška škola

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

PUŠKA ŠKOLA

Širočište

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

ŠIROČIŠTE

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

GRADSKI VODOVOD I ELEKTRIČNA CENTRALA

15

HORVATI

Dužice

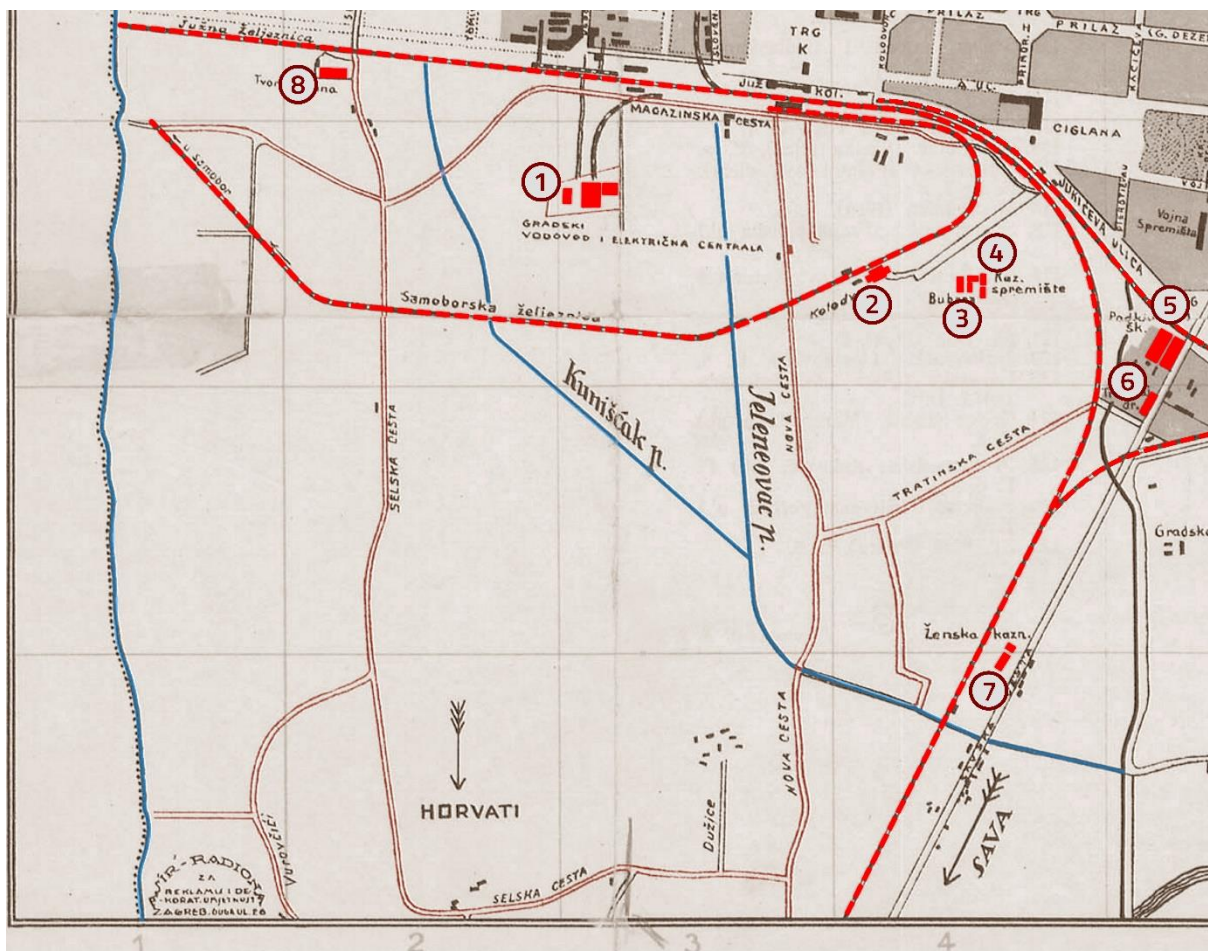
Ženska kazn.

SAVA

Gradska vrtljarija

5

1918.

- 1 - GRADSKI VODOVOD I GRADSKA ELEKTRIČNA CENTRALA
- 2 - KOLODVOR SAMOBORSKE ŽELJEZNICE
- 3 - DRŽAVNA TVORNICA SVILE (Bubara)
- 4 - SPREMIŠTA ZEMALJSKOG KAZALIŠTA U ZAGREBU (danas HNK)

- 5 - POTKIVAČKA ŠKOLA (kasnije Veterinarski fakultet, danas FKIT)
- 6 - SPREMIŠTE TRAMVAJA I OKRETIŠTE (danas lokacija Tehničkog muzeja Nikola Tesla)
- 7 - ŽENSKA KAZNIONICA
- 8 - TVORNICA SAPUNA

Jelenovac

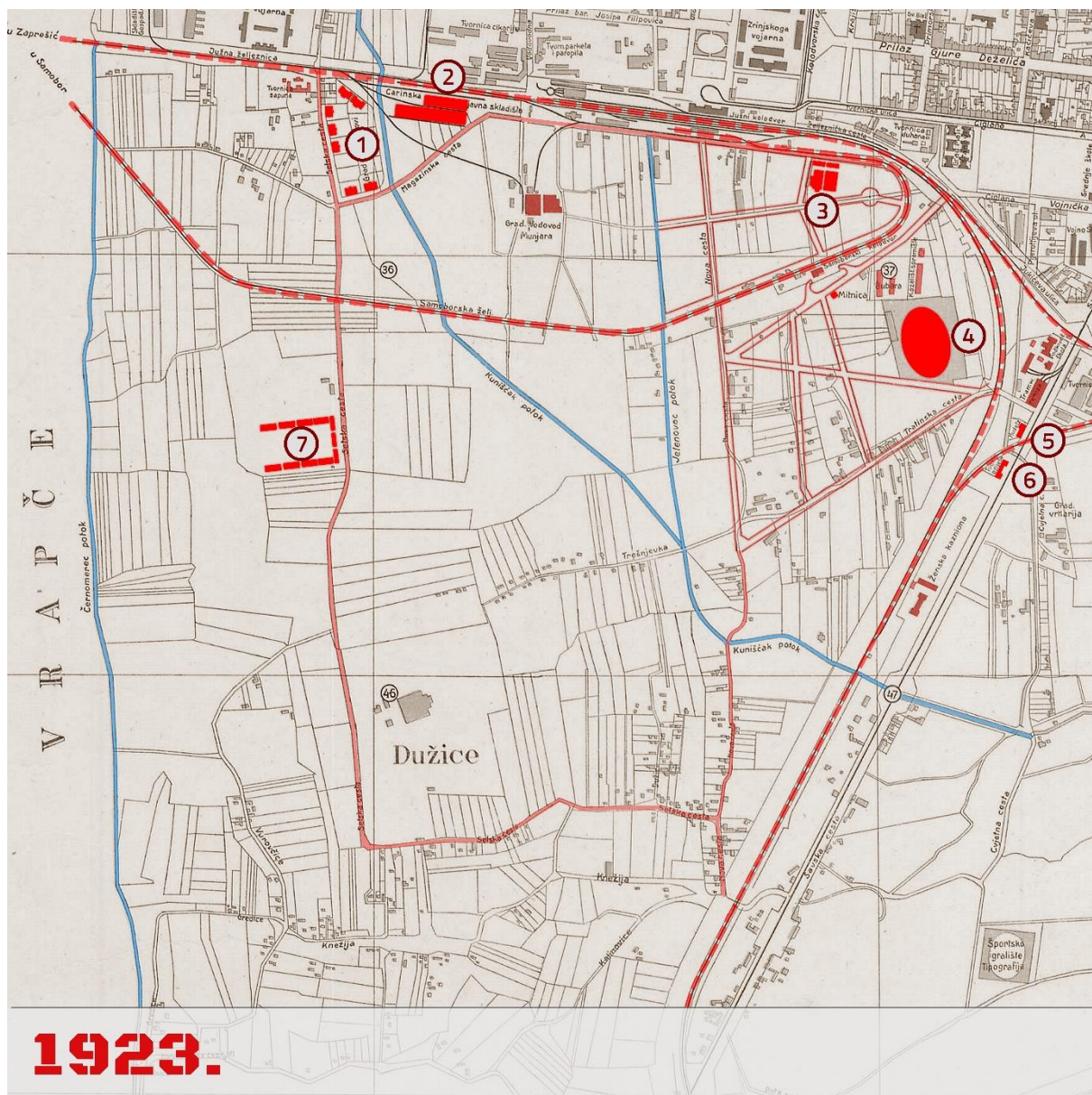
Černomerec

Horvati

SV. KLARA

Z A P

1 - GRADSKE KUĆE NA SELSKOJ I MAGAZINSKOJ CESTI

2 - CARINSKA JAVNA SKLADIŠTA

3 - TVORNICA STROJEVA

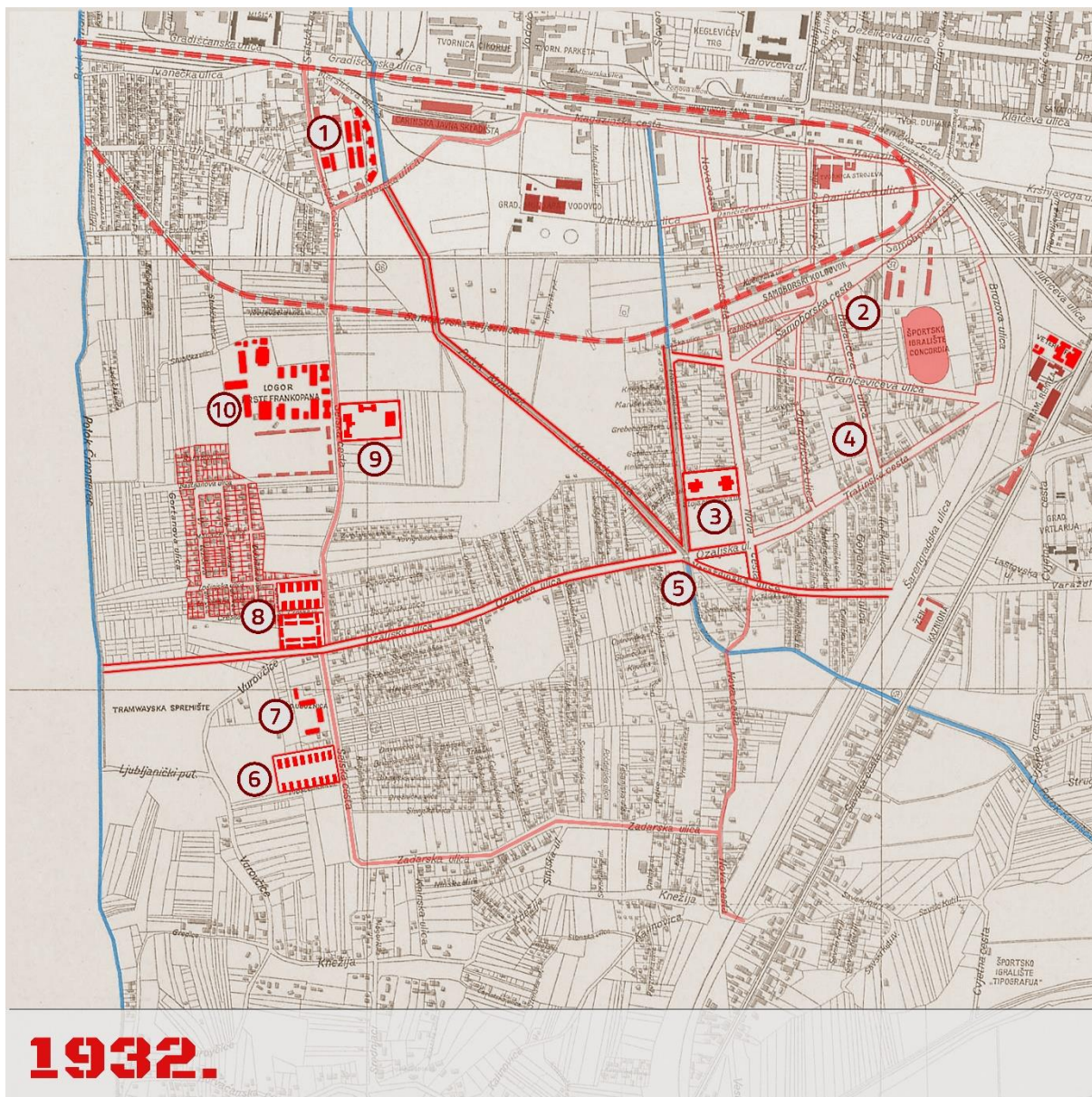
4 - SPORTSKO IGRALIŠTE CONCORDIA

5 - STROJEVNA KARTONAŽA SCHMIDT I HUDETZ

6 - ZAGREBAČKA TVORNICA ODIJELA I RUBLJA

7 - VOJNI KOMPLEKS (LOGOR)

1 - GRADSKÉ KUĆE NA SELSKOJ I MAGAZINSKOJ CESTI

2 - MITNICA

3 - PUČKA ŠKOLA NA NOVOJ CESTI (danas OŠ Kralja Tomislava)

4 - DJEČJE SKLONIŠTE U TRAKOŠĆANSKOJ (danas područni objekt Dječjeg vrtića Trešnjevka)

5 - MJESTO ZA TRGOVANJE

6 - NASELJE ISTRANA I INVALIDA

7 - GRADSKA UBOŽNICA (danas Dječji dom Antun Gustav Matoš)

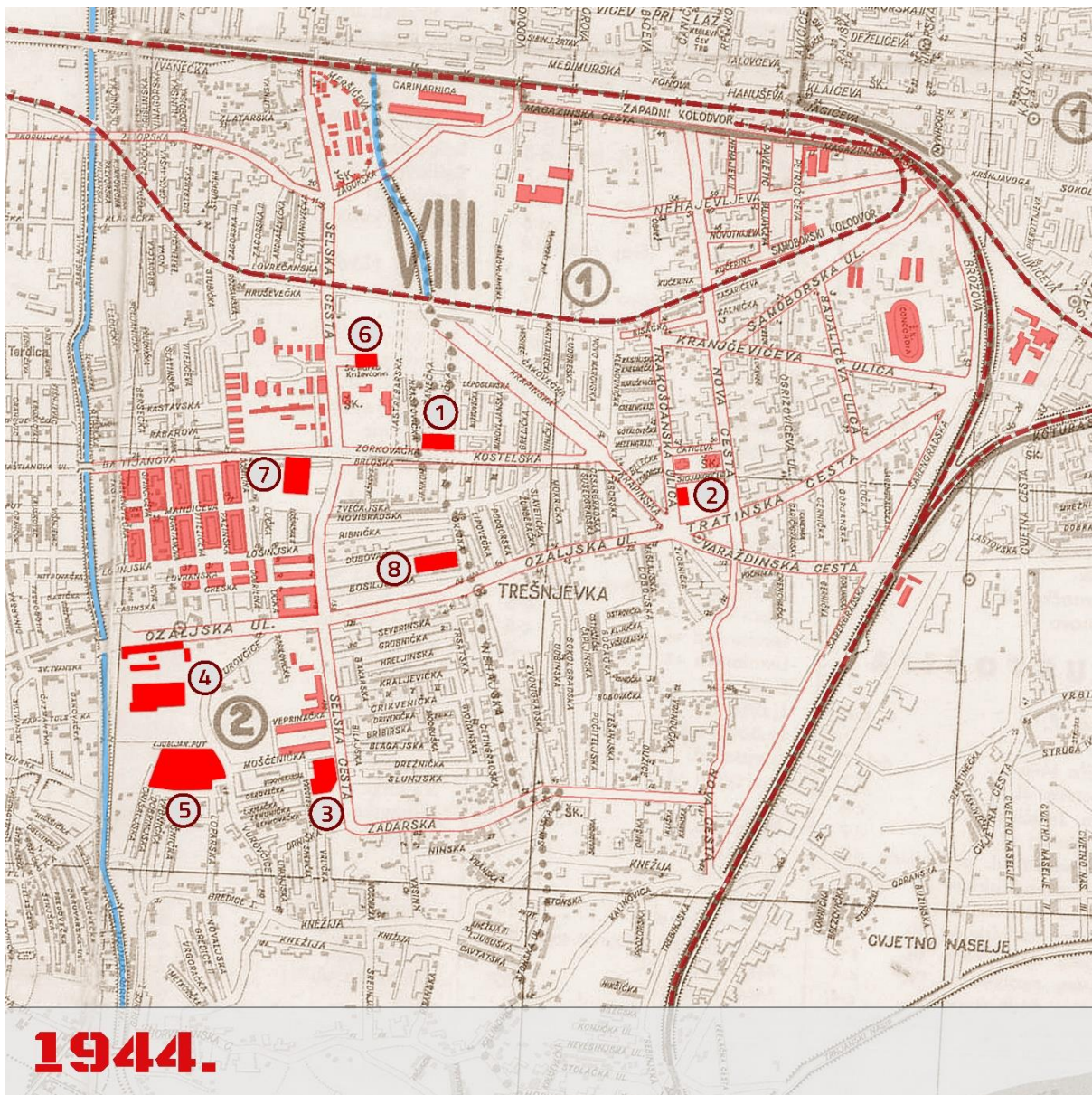
8 - GRADSKI STANOVİ (Pongračevo naselje) I PUČKI DOM (danas Osnovna glazbena škola Rudolf Matz)

9 - PUČKA ŠKOLA I DJEČJE SKLONIŠTE NA SELSKOJ CESTI (danas OŠ August šenoa)

10 - LOGOR KRSTE FRANKOPANA

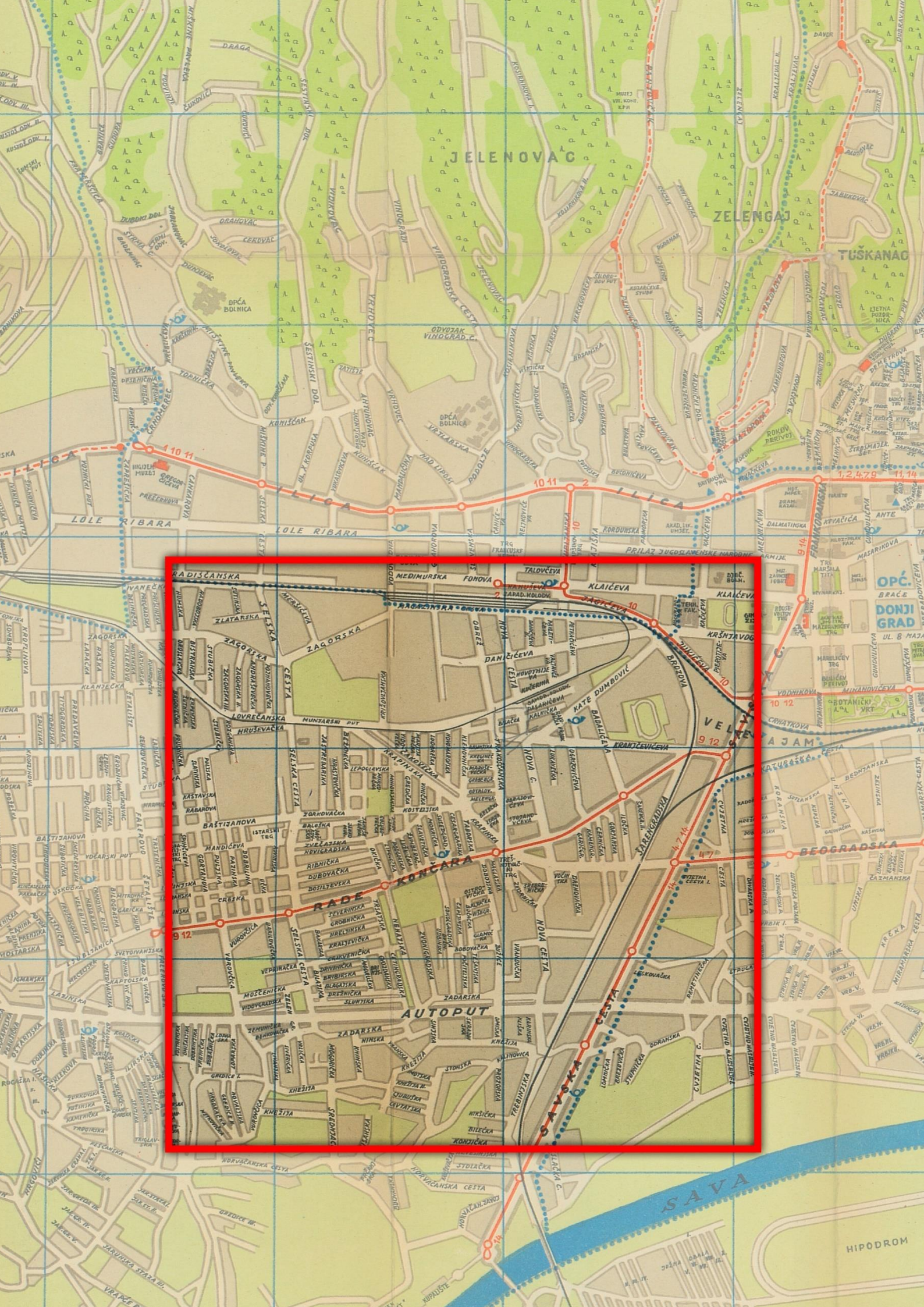

DO 1941.

- 1 - DJEČJE IGRALIŠTE U ZORKOVAČKOJ**
- 2 - CRKVA SVETOG JOSIPA**
- 3 - ISTARSKI DOM (dovršen nakon Drugog svjetskog rata)**
- 4 - UPRAVNA ZGRADA I SPREMIŠTE ZET-A**
- 5 - SPORTSKO IGRALIŠTE ZET-a**

NAKON 1941.

- 6 - CRKVA BLAŽENOG MARKA KRIŽEVČANINA**
- 7 - ISTARSKI TRG**
- 8 - KINO PATRIA (započeto 1940., kasnije Kino Triglav, danas trgovina DM)**

JELENOVAČ

ZELEŃAJ

TUŠKANAC

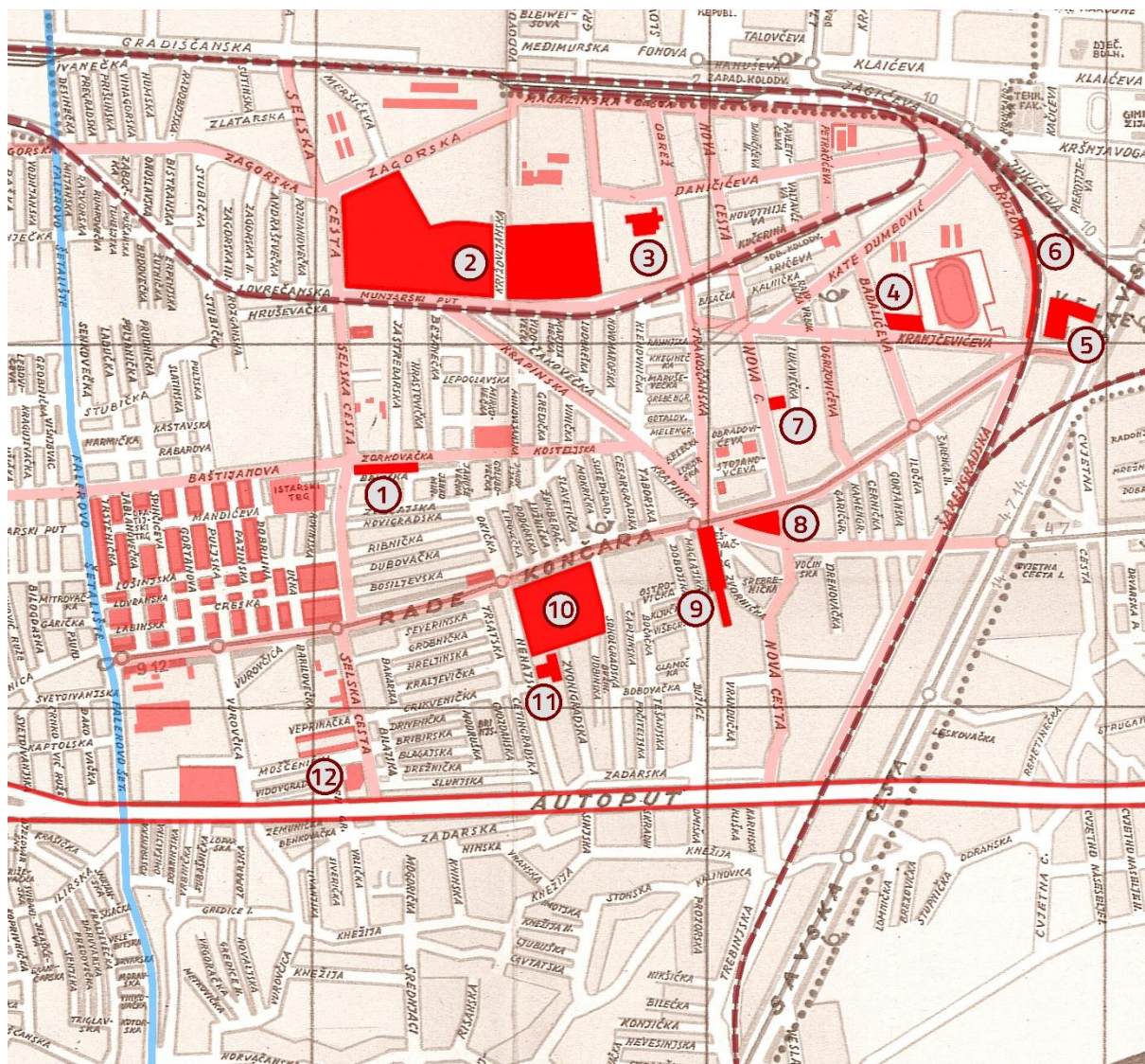

AUTOPUT

SAVA

HIPODROM

OPĆ. BRACĀ
DONJI GRAD

1956.

1 - DOM ZA POLAZNIKE SREDNJE TEHNIČKE ŠKOLE
(danas Učenički dom Športske gimnazije)

**2 - PARK ZAGORSKA – SELSKA SA SPORTSKIM
IGRALIŠTIMA**

3 - PLIVALIŠTE MLADOST

4 - PARK U KRANJIČEVIĆEVOJ ULICI

5 - ZAGREBAČKI VELESAJAM
(danas Tehnički muzej Nikola Tesla)

6 - ŠETALIŠTE U BROZOVOJ ULICI

7 - DOM KULTURE JOŽA VLAHOVIĆ (danas MO
Samoborček) | **ZELENA POVRŠINA NA NOVOJ CESTI**

8 - PARK S DJEČJIM IGRALIŠTEM
(danas park Zvonimira Milčeca)

**9 - TRŽNICA S RIBARNICOM, JAVNIM ZAHODOM I
KINOM**

10 - PARK STARA TREŠNJEVKA

11 - NARODNI ODBOR V. RAJONA
(danas Područni ured Trešnjevka)

12 - DOM KULTURE JAKŠA DUGANDŽIĆ
(danas Kazalište Trešnja)

IZABRANI NOVINSKI ČLANCI

Zagrebačka periferija:

NJENI LJUDI, DOGAĐAJI, PRILIKE I POTREBE

RAZVITAK I BORBA PERIFERIJE ZA OPSTANAK

Osamgodišnji rad Komunalne ekonomsko-socijalne organizacije građana grada

Zagreba

Prijepis članka objavljenog u:

Novosti, 28. 12. 1933., 7 - 8

Nagli razvitak Zagreba nakon rata — Borba za stanove pretvara se u borbu za krov nad glavom — 60 kilometara novih cesta i puteva — 190.758 metara električne javne rasvjete 30.157 metara vodovoda — 127 javnih zdenaca — hiljade metara nove kanalizacije — sniženje taksa i pristojbi — regulacija Save — 1268 osobama nadjeno namještenje — Daljnji ciljevi i težnje

U Zagrebu, 27. decembra.

Nakon svjetskog rata znatno su se promijenile urbanističke prilike svih gradova u našoj državi, a napose Zagreba. Sa svih strana države porasao je priljev žiteljstva raznih društvenih klasa bez razlike na vjeru i plemensku pripadnost, ili narodnost. Zagreb je postao industrijskih, trgovačkih i prometnim centrom nove države, a i posrednikom za robu svake ruke za cijeli Balkan. Razvila se industrija, razmahala trgovina i procvao obrt u do tada za naše prilike neslućenim razmjerama.

Zagreb je počeo rasti američkom brzinom.

U takvim prilikama ljudi od imetka naselili su se u centru grada, a oni manje imućni i sirotinja zauzeli su mjesto na periferiji. Pored toga stambene stege, koje su postojale, onemogućivale su dobivanje već postojećih stanova, pa se Zagreb počeo bez obzira na sve propise strjelovito razvijati na svim stranama.

Nema dvojbe, da je ovakav nagli porast žiteljstva u Zagrebu zatekao odlučujuće faktore gradske općine nepripravne s obzirom na nove finansijske potrebe, a i na strukturu grada i njegovog razvitka u budućnosti, jer

nije bilo regulatorne osnove ni za cijelo gradsko područje, a kamoli za širi njegov teritorij, kamo će se grad razviti u budućnosti.

Pomanjkanje regulatorne osnove onemogućilo je da se onaj ubrzani porast grada svede u prave njegove linije.

Potrebe i zahtjevi građana — osobito onih na periferiji — bile su sve veće i opravdanije, jer su im manjkali i najprimitivniji uslovi života, a kod općine — osim dobre volje — nije bilo ničega konkretnoga, čime bi se bar donekle ublažile njihove nevolje.

Kruta borba za egzistenciju kategorički je nalagala intenzivan rad pojedinaca, i ljudi su u toj borbi mislili samo na to, kako bi spasili sebe i svoje obitelji, te si stvorili barem krov nad glavom.

Početak velike navale na male stanove u centru bila je paralelizovana raznim propisima vlasti o nehigijenskim, podrumskim i tavanskim stanovima. No i usprkos svemu tome i ti su stanovi bili dupkom prenapunjeni. Tako sirotinji nije preostao ništa drugo, nego da mimo svih propisa počne sa dizanjem malih kućica, da postavi sama sebi krov nad glavom i to na onim praznim i prostranim livadama gradske periferije, koje su bile vlasništvo okolišnih seljaka i gdje je mirno paslo domaće blago, ili se sijao kukuruz sa nešto malo drugoga žita, ili gdje su bile male bašte i vrtovi, ili pak vojnička vježbališta.

Tako su nastale one male pitome kućice, koje su nastavali mirni građani i da paradoks bude većim koje su nazivali divljim kućicama.

One su se nanizale po svim dijelovima periferije prema ličnoj potrebi i mogućnosti dotične obitelji, koja se našla bez krova nad glavom. I mjesto da se pohvali ova inicijativa malih ljudi, koji su sa svoje strane donijeli u grad mnoge impulse i još više radinosti svake ruke, a tim i uvećavali bogatstvo, počelo se na njih, zbog nerazumjevanja i birokratskog posmatranja stvari, gledati popreko i groziti im se sa rušenjem i posvemašnom ekonomskom propasti.

U tim prilikama osvanula je godine 1926. u kojoj je borba za opstanak ovih malih periferijskih ljudi bila na svojoj kulminaciji.

U isti mah počeli su se javljati i prvi zametci ekonomske krize, i počeci finansijske krize što su u znatnoj mjeri počele da kucaju na vrata sirotinje. U toj žalosnoj i teškoj

situaciji radja se kao svjetla točka »Komunalno ekonomska organizacija za južnu periferiju grada Zagreba«. Ona je iz dana u dan dobivala sve više pristaša, dok se do danas nije razvila do jedne jake moćne komunalne organizacije, koja vrši blagotvornu posredničku ulogu između predstavnika raznih vlasti i gradjana Zagreba.

U duhu svojih pravila, koja su prožeta čistim altruističkim motivima, pod agilnom upravom revnog svog pretsjedinika g. Vladimira A. Weilera, te njegovih pomagača gg. Janka Milčića kao potpretsjedinika, Vatroslava Šepeka i Stjepana Köhlera kao tajnika te Pavla Mikulića kao blagajnika, **počela je centralna komunalna organizacija novi rad na periferiji, i na sredjenju dezolatnih prilika.**

To treba istaknuti, da je ta organizacija čisto samonikla ideja naših sugradjana, bez uzora u drugim gradovima, pa je tek kasnije našla svoje nasljednike u inostranstvu. U prvom redu trebalo je osigurati na svaki način opstanak periferijskim stanovnicima, a u drugom redu stvoriti onima, koji su još uvijek morali stanovati po željezničkim vagonima, raznim smradnim barakama te vlažnim podrumima mogućnost stanovanja, koje će biti dostojno čovjeka. Organizacija zakoračila je u tu borbu sa velikim elanom da poluči svoj cilj, a to je **ekonomsko i socijalno podignuće malog čovjeka periferije**, koji je sa svih strana bio prepušten sam sebi. Da bi se moglo popraviti ekonomsko i socijalno stanje tih periferijskih stanovnika, bilo je apsolutno nužno, da im se pruže najpotrebniji životni uslovi, to jest, da im se uz krov nad glavom dade svjetlo, voda, kanalizacija i komunikaciona sredstva, škole, skloništa, sanitarne ustanove itd. Na taj način, da se digne njihovo moralno i materijalno stanje.

PRVA I GLAVNA BRIGA

Dosljedno tomu organizacija je posvetila glavnu brigu regulatornoj osnovi na svim dijelovima periferije, pak je u tu svrhu od početka svoga rada izgradila niz pretstavki, raznih molbi za pojedine konkretne slučajeve, a pred vlasti dovodila deputacije gradjana, koje su prikazivale odgovornim faktorima stanje, u kom se nalaze, **tražeći kao bitni uslov poboljšanja izradu regulatorne osnove.** Upravni odbor posvetio je tom predmetu naročitu pažnju baš zbog toga što je znao, da će se izradom

regulatorne osnove spriječiti daljnja gradnja malih kuća bez gradjevne dozvole, a s tim u vezi, da će se početi s izvedenjem kanalizacije, vodovoda itd.

U najživljem radu u provodjanju toga cilja zadesila je organizaciju iznenadna borba sa ciljem **da se spriječi rušenje sirotinjskim kućica**, koje nisu imale gradjevne dozvole. Energičnom intervencijom ove organizacije uspjelo je spriječiti to rušenje. Organizacija je s opravdanim argumentima socijalne i materijalne naravi uspjela uvjeriti mjerodavne faktore, da bi rušenje tih kućica prouzročilo katastrofalne posljedice na štetu velike množine gradjana, a s tim bi nastala i šteta na samu gradsku općinu. Te kućice bile su izgrađene pod pritiskom apsolutne nužde, koja nije podnašala odgode, a najmanje čekanje, dok gradska općina provede svoju regulatornu osnovu. I tako su za prvo vrijeme te male kućice bile samo tolerirane. Pa iako se nastojalo spriječiti daljnju gradnju, ipak su iz dana u dan nicali nove kuće. No one su značile samo ekonomsko ojačanje grada i gradjana. Zaključkom gradskog zastupstva od 14 maja 1928 **modificirano je na pretstavku Komunalne organizacije pitanje daljnjeg legalnog opstanka tih kućica na taj način, da se za nje imadu naknadno izdati gradjevne dozvole** i to s privremenom uslovnom valjanosti na 20 godina. To jest gradska općina osigurat će si gruntovnom zabilježbom svoje pravo tako, da će se te kućice, ako to bude zahtjevao javni interes na trošak dotičnog vlasnika porušiti.

Borba organizacije traje dalje i poprima sve konkretniju formu. Upravljaju se neprestane pretstavke i deputacije na gradsko načelništvo, da se ovakov zaključak gradskog zastupstva poništi i vlasnicima tih periferijskih kućica podijele definitivne gradjevne i uporabne dozvole. Nakon toga slijedi novi zaključak gradskog zastupstva od 9 jula 1929 kojim se stavlja izvan snage zaključak gradskog zastupstva od 14 maja 1928 godine i naredjuje:

- a) Da se smiju izdati definitivne gradjevne i stambene dozvole zidanim prizemnim kućama, ako vlasnici tih kuća zatraže propisanu dozvolu do konca 1929 godine.
- b) Isto se tako smiju izdati definitivne gradjevne i stambene dozvole vlasnicima onih malih kuća, kojima su već izdane provizorne dozvole (uvjetovane), ako vlasnici zatraže te dozvole do konca 1929 godine.

c) Svim ostalim vlasnicima malih kuća smiju se izdati provizorne građevne dozvole sa valjanošću do 1948 godine, ako gradnje tih prizemnica odgovaraju najbitnijima zahtjevima higijene i građevne tehnike.

Izvojevavši taj uspjeh bila je organizacija uvjerenja, da je to pitanje skinuto s dnevnog reda za dulje vrijeme i da će se sada moći intenzivnije prihvatiti drugog posla oko podizanja periferije.

Ta se nada nije ispunila, jer je već slijedeće godine započela gradska općina sa rušenjem malih periferijskih kućica, a **imalo se porušiti oko 200 kućica od kojih je preko 30 na raznim dijelovima grada zaista i bilo porušeno.**

Pošto gradska općina i banska uprava nisu daljnje rušenje mogle obustaviti, **to je organizacija na zamolbu ugroženih interesenata predvela Ministarstvu unutarnjih dela u Beogradu deputaciju gradjana, gdje se nakon saslušanja opravdanih želja i razloga izašlo tim bijednim ljudima ususret, te je nakon toga izdan nalog banskoj upravi i gradskom načelništvu u Zagrebu, da se daljnje rušenje kuća na periferiji ima obustaviti.**

Tim u vezi organizacija je — imajući u vidu budućnost stanovnika periferije, predložila gradskom načelništvu, a nakon toga, što je izašla naredba, da se ne dozvoljavaju nikakove gradnje na periferiji, **da gradsko načelništvo kupi na istočnom i na zapadnom dijelu periferije stanovite komplekse zemljišta, koja će se rasparcelirati i prodati** uz efektivne troškove općine, a siromašnom građanstvu. Tim povodom je gradska općina faktično i kupila od zagrebačke nadbiskupije na istočnom dijelu zemljište zvano »Volovčica« i zaključila da će hvat prodati po 450 dinara. Budući da je taj iznos bio odviše visok, to je intervencijom komunalne organizacije gradsko zastupstvo snizilo cijenu na 360 dinara po četvornom hvatu.

Izum spomenute »Volovčice« — usprkos intervencije sa strane organizacije — nije gradska općina ni prije ni poslije nabavljala nikakova zemljišta, što je možda najveća pogriješka obzirom na razvoj i proširenje gradskog teritorija.

PERIFERIJA U BORBI ZA CESTE I PUTEVE

Naravno da organizacija uz taj napor nije zaboravila n na druge svoje zadatke. Ali je uglavnom nakon djelimičnoga osigu ranja opstanka malih kućevlasnika na periferiji mogla organizacija nastaviti svoj rad na ostale potrebe periferijskog stanovništva.

Ukazalo se, da je između onih malih kućica nemoguća svaka komunikacija, jer nema potrebnih cesta i puteva. I javni je interes zahtjevao, da se udovolji molbama organizacije, koja je u ime cijele periferije tražila, da gradska općina uredi te potrebne žile kucavice tim prije, što se uredjenjem cesta na periferiji čuvaju i ulice u centru grada, jer se spriječava donašanje blata i prašine, za čije čišćenje gradska općina troši mnogo novaca. Izgradnja i uredjenje cesta na periferiji odvijalo se po sistematskom planu, koga su osnovali gg gradski inženjeri savjetnik ing. Seifert te ing. Heinzel i g. Fundak. Njihova je zasluga, da su potrebe građanstvu u tom pogledu nailazile na veliko razumijevanje, pa je tako periferija dobila veliki broj kilometara novih cesta (oko 60 kilometara) i još veći broj potrebnih puteva. Uslijed toga je i komunikacija bila znatno olakšana.

SVJETLO ZA PERIFERIJU! Paralelno s akcijom oko izgradnje cesta tekla je i akcija za uvodjenje električnog svjetla. Na periferiji bilo je malo ulica koje su se do god. 1925 mogle podićiti s kakovom petrolejskom svjetiljkom, čije je svjetlo stidljivo žmirkalo u gustu tamu periferijske noći, kao da se srami rasvijetliti daljni dio neuredjene periferije.

Ako igdje, to se baš na periferiji ukazala potreba da se uvede javna rasvjeta i to moderno električno osvjetljenje. A to ne samo kao kulturna potreba savremenog čovjeka. To su tražile i potrebe javnog interesa (u slučaju požara, javne sigurnost itd). Sa zadovoljstvom može se konstatovati, da su molbe komunalne organizacije u tom predmetu nailazile kod odlučujućih faktora na puno razumjevanje, na čemu ide najveća hvala bivšem gradonačelniku, a sada ministru građevina dru Srkulju, dalje direktoru gradske munjare ing. Viskoviću, te gg. inženjerima Štrukelju i Štocku.

Kroz ovih 8 godina opstanka organizacije provedeno je na teritoriju gradske periferije 100 kilometara i 758 metara uličnog rasvjetnog voda sa bezbroj rasvjetnih javnih mjesta, te privatnih priključaka i niz transformatorskih postaja.

ZDRAVA VODA JE USLOV LJUDSKOG ŽIVOTA! Kako je za održanje čovjekovoga zdravlja najpotrebnije zdrava i pitka voda ne samo kao sretstvo za ublaženje žeđje, već i kao neophodni atribut za život, za higijenu i obranu npr. u slučaju požara, radila je organizacija na tom polju, tražeći uvadjanje vodovoda na periferijskom teritoriju. Danas, zahvaljujući tim nastojanjima i razumjevanju kod uprave vodovoda i ostalih odlučujućih faktora **na periferiji imamo lijepu vodovodnu mrežu od ukupno 30 kilometara 157 metara**, koja je najviše položena od 1926 do 1933 godine. Gdje zbog raznih zaprijetaka nije bilo moguće provesti vodovodne cijevi to je **gradska općina na zamolbu organizacije postavila 127 javnih zdenaca i nekoliko zdenaca sa motornom sisaljkom.**

Zasluga za ove provedene radnje ide uglavnom g. direktoru ing. Krekoviću, koji je komunalnoj organizaciji svojim tehničkim znanjem i pripravnosti vazda išao na ruku. Isto tako tu treba spomenuti i nastojanja gradskog fizikata pod vodstvom njenog šefa dr. Divkovića. Fizikat je neprestano naglašavao potrebu vode na periferiji iz higijenskih razloga jer **bez zdrave vode periferija ugrožuje i sam centar grada.**

I sam je gradski fizikat iz svojih sretstava, provodjajući razne asanacije na periferiji, radio na izgradnji vodovodne mreže i postavljanju javnih zdenaca svojim vlastitim sretstvima pa je tako samo ove godine u tu svrhu potrošio 800.000 dinara. Da je prije nekoliko godina bio izgrađen južni glavni odvodni kanal, bilo bi za sigurno izgrađeno i još više kilometara vodovodne mreže, koju se ne može ondje uvesti, gdje nema voda kamo da otiče.

KANALIZACIJA PERIFERIJE BIO JE PRAVI PROBLEM Jer se zbog pomanjkanja regulatorne osnove nije moglo pristupiti kakovim definitivnim radovima u tom smjeru. I dok su gg gradski zastupnici muku mučili da proučavaju razne tehničke elaborate stručnjaka, dotle je periferija

poslije svake kiše plivala u moru blata i vode, što je onemogućivalo svaki promet. Vidjevši ovo, funkcioneri organizacije zamolili su gradsku općinu, da se toj nevolji na neki način doskoči. Gradski građevnl otdjel uvažio je opravdane molbe, pak je kao jedno preventivno sredstvo dao na raznim mjestima periferije gdje je bila pogodna niska razina zemlje za sabiranje većeg kvantuma vode, iskopati široke jame sve do šljunka. Te su jame onda zasipane poroznim dolomitskim kamenjem i službe su kao odvodni kanali.

Medjutim, sve te nisu nikako udovoljavale neodgodivim potrebama gradjanstva. Na sve češće molbe organizacije i njenih deputacija konačno je odlučeno, da se s obzirom na apsolutnu potrebu periferijskog žiteljstva, da regulaciona osnova još nije bila gotova, **ima izgraditi glavni južni sabirni kanal.** Taj je danas potpunoma gotov, te služi za odvod vode iz mnogih pokrajnih ulica, a primat će i vodu iz kanala nekih ulica središta grada, kao i vodu nekih potoka, koji presjecaju periferiju. Ove godine provadjeni su već i priključci na glavni kanal na raznim dijelovima grada (Trešnjevka, južni dio Paromlinske i Miramarske ceste, Sigečica itd).

PRESVODJENJE POTOKA Usporedo s time gradska je općina počela provodjati sistematsko presvodjenje potoka tako Remetinca Kraljevca, Tuškanca itd., pa i uvodjenje kanala u pojedinim ulicama.

BORBA PROTIV SAVSKIH POPLAVA Veliku brigu posvećivala je organizacija zaštiti žitelja naseljenih u blizini obala rijeke Save. O njihovim tegobama vječno se samo pisalo i govorilo i obećavalo sa sviju strana, da će se Sava regulisati. Naročito su bila velika obećanja za vrijeme poplava, kad je tamošnjim našim sugradjanima u pravom smislu riječi voda doprla do grla. Od svega toga obećanja izvršilo se malo, ili ništa, a osim mnogobrojnih anketa i službenih komisija, nije se u pogledu regulacije Save došlo ni za lotu dalje. Na upravo očajne molbe žitelja Jaruna, Horvata, Kruga, Žitnjaka i Petručevca u više je navrata intervenirala organizacija kod gradskog načelstva i banske uprave, moleći, da se bar započne sa poštenim učvršćivanjem obalnih nasipa, jer nabujali valovi Save vječno prijete stanovništvu uz obalu.

Postojala je pogibelj da će im jednog dana prodorom slabih obalnih nasipa Sava odnijeti domove i tako uništiti njihovu imovinu i baciti ih na prosjački štap, i da padnu na teret općine.

Godine 1931 odobrila je bila banska uprava jednu veliku zajedničku komisiju s gradskim načelstvom na kojoj je utvrđeno, da bi za osiguranje gradjanstva uz obale Save bila potrebna svota od 14 milijuna dinara u svrhu učvršćenja i uredjenja obalnih nasipa. I banska uprava i gradsko načelstvo obećali su, da će svaka sa svoje strane u svoj godišnji proračun metnuti iznos od 1.333.000 dinara I to u godinama 1932, 1933 i 1934. Gradska općina zagrebačka isplatila je za regulaciju Save nedavno u budžetu osigurano svotu, pa se sada radi na izgradjivanju nasipa Očekuje se, da će isto učiniti i banovina. Medjutim stručnjaci su ustanovili, da ovaj put nije najbolji, nego onaj, kako ga je predlagala naša organizacija, da se najednom doznači ta svota, pa da se nasip u jedan mah bez prekida izgradi. Dosadanja paliativna sretstva nisu dobra zbog toga, jer **Sava, kad nabuja, odnaša komade nasipa i tako novac biva bačen u vodu, a s njim ide u propast i na desetke hiljada rali zemljišta gradskog područja.**

Organizacija vidjevši, da se takovim radom ne dolazi do željenog cilja, zatražila je na nadležnom mjestu, da se što prije ozbiljno pristupi rješenju pitanja regulacije Save, to jest, da se bezuvjetno odmah nadju sretstva i da se ta svota u cjelosti u jednoj godini doznači za radove na osiguranju obale Save.

SNIŽENJE PRISTOJBI I TAKSI Radeći oko saniranja ekonomsko finansijskih potreba gradjanstva, intervenirala je centralna komunalna organizacija kod raznih nadleštva za sniženje raznih taksa i pristojbi. Tako su **kod uvadjanja električne rasvjete snižene pristojbe od 1000 dinara na 200 dinara.** Kod podnašanja dozvola za uporabnu dozvolu izgradjenih objekata bile su prijašnjih godina takse jednake za sve kuće, bile one prizemnice ili petorokatnice. Gradsko zastupstvo na intervenciju komunalne organizacije uvidjelo je opravdanost molbe, pa je snizilo taksu za uporabne dozvole o din 650 na din 450 t. j . za 200 dinara.

Organizacija, smatrajući da te takse i u ovoj visini odviše terete naše siromašno gradjanstvo na periferiji, podneslo je gradskom načelstvu i Ministarstvu finansija pretstavku, da se takse kategorišu prema spratovima, što ih ima dotični gradjevni objekt.

Ministarstvo finansija rješilo je svojom odlukom godine 1932, da se te takse plaćaju ne prema spratovima nego prema vrijednosti gradjevnog objekta tako da se za svakih 100.000 dinara vrijednosti kuće plaća državna i gradska taksa po 50 dinara a banovinska taksa od 25 dinara. Ujedno je snižena i taksa sa iskolčenje gradjevnog pravca.

Istovremeno zatražila je organizacija sniženje živoderskih pristojbi. Prigodom preuzeća živodernice u gradske ruke, gradsko je načelstvo doista i snizilo tu pristojbu. Ali ona je još uvijek previsoka. Zato je ove godine povedena nova akcija kod gradskog načelstva, da se te pristojbe ponovno snize. Jednako je tako i organizacija poduzela u par navrata korake da se snize i takse za uvadjanje vodovoda, pa i takse za izradu priključaka na gradsku kanalsku mrežu.

Kako kod kompetentnih faktora postoji sklonost, da se ovim opravdanim traženjima organizacije, koja zastupa interesovane sugradjane, izadje ususret, to postoji nada da će i to biti doskora pravedno riješeno.

SOCIJALNI RAD U SVIM PODRUČJIMA ŽIVOTA U duhu svojih društvenih pravila, te držeći uvijek pred očima savremene životne prilike ulazila je komunalno-ekonomska organizacija na polje socijalnog rada. Ona je, svijesna zbilje odgovornosti i velike zadaće **zašla u najintimniji život svojih siromašnih sugradjana na periferiji.**

Istraživala je njihove finansijske, ekonomske i obiteljske prilike. Pomoću velikog kadera svojih rajonskih pročelnika, jer — organizacija broji 30 rajonskih pomoćnih organizacija, pa pomoću marljivih odbornika tih rajona, bila je u stanju da zaviri u svaku kućicu i u svaki i najmanji stan svojih štíćenika. Tako je ona svoj socijalni rad izgradjivala prema potrebama onih najbjeđnijih i najpotrebnijih. Nema dvojbe, da je ovaj javni požrtvovni

rad češće izazivao sukobe s raznim elementima, koji nemaju ni srca ni ljubavi za jadne i sitne svakidanje životne potrebe svojih sugradjana, a koje potrebe ogorčavaju dušu i sprječavaju u stvaralačkom poletu.

Članovi organizacije uvidjeli su, da u današnjim teškim prilikama života ne smije nitko da bude pasivan posmatrač događaja, **nego da je svakome sveta dužnost aktivno sudjelovati kod radova, kojima je svrha poboljšanje života sugradjana.**

Prožeta ovakovom idealnom građanskom dužnosti, počela je uprava organizacije nastojati, da se vodi **briga oko zbrinjavanja malodobne djece**, čiji se roditelji ne mogu brinuti za održavanje njihovo, nadalje za zapuštenu djecu, onu koja je prepuštena ulici, te za bezbroj one male sitne djece, koja još ne polaze školu a kojoj se mora nadoknaditi roditeljska ljubav. U oživotvorenju toga cilja **otvoreno je u Paromlinskoj cesti dječje sklonište za južni dio periferije**. Ono stoji pod vodstvom gradskog socijalnog ostsjeka a pod nadzorom pročelnika organizacije g. Mije Jagodića te crkvenog odbora u Trnju. U tom dječjem domu vode skrb nad djecom sestre Srca Isusova, a tu se nalazi oko 120 djece. Istražujući dublje uzroke bijede, smatrala je uprava organizacije **da novčanim potporama, davanjem hrane, odjeće i obuće, te ogrjevnog materijala ublaži bijedu svojih sugradjana.**

U tu svrhu nadarila je preko 4000 obitelji. Davanje pomoći u naravi potenciralo se ove godine sa dijeljenjem ogrjevnog materijala, što ga je organizacija primila u količini od 20 vagona od poznatog filantropa tt. F. Deutscha sinovi u Zagrebu.

SKRB ZA NEZAPOSLENE Izvadjajući dalje svoj socijalni program organizacija je nastojala da pomogne nezaposlenima, jer je znala, da pitanje nezaposlenosti povlači za sobom mnogo zla i da je to najteži udarac što može zadesiti koju građansku ili radničku obitelj. Za vrijeme svoga djelovanja, a napose ove godine, organizacija je isposlovala namještenje kod raznih oblasti poduzeća i privatnika za 1268 osoba raznih zanimanja i staleža.

UNUTARNJI RAD ORGANIZACIJE NA DOBRO PERIFERIJE Sav taj ogroman požrtvovni rad vršila je Komunalna ekonomska socijalna organizacija pomoću svoje u tančine provedene organizacije Ona se sastoji 1. od glavnog upravnog odbora (pretsjedništva), 2. šireg upravnog odbora koji se sastoji od svih pročelnika 30 rajona i 3 od 30 rajona sa njihovim pročelnicima i odbornicima, što čini ukupno 486 odbornika. Veliki taj upravni aparat radio je po uputama i savjetima pretsjednika, a prema smjernicama davanima na glavnim godišnjim skupštinama Sav posao obavlja se potpuno besplatno. Taj požrtvovni i altruistički rad na dobro bližnjega, vodjen s puno ljubavi i razumjevanja, okrunjen je zaista lijepim uspjehom, kako smo ga to gore prikazali Organizacija je za vrijeme svoga djelovanja dala uputa i obavještenja u više od 28.000 slučajeva, kako to pokazuje registar. Riješeno je preko 6000 komada raznih dopisa, a na razna nadležstva otpravljeno je raznih molbi žalbi 12.600 komada okruglo. Na 1240 održanih raznih sastanaka, sjednica i skupština raspravljalo se i zaključivalo o dobrobiti i zaštiti malog našeg čovjeka periferije bez obzira na to, da li je dotični član organizacije ili nije, da li je zavičajnik ili nije.

Glavni je princip bio: Pruži pomoć bližnjemu što prije! Komunalna ekonomska i socijalna organizacija gradjana grada Zagreba sa svojim odborom kako se vidi potpuno je altruistička, svestrana i širokogrudna organizacija koja se nalazi izvan staleža izvan političkih organizacija čiji je program »čovjek« bez obzira na njegovu klasnu ili vjersku pripadnost politički smjer ili društveni položaj.

Rad te organizacije je legalna borba za socijalnu pravednost svih gradjana grada Zagreba.

KAKVI KOMUNALNI PROBLEMI TIŠTE TREŠNJEVKU

Razgovor s predsjednikom komunalne komisije pri SSRN Trešnjevke, drugom Josipom Bičanićem

Prijepis članka objavljenog u:

Narodni list, 29. 9. 1953., 5

Josip Bičanić, predsjednik Komunalne komisije pri Socijalističkom savezu općine Trešnjevka, jedinstven je čovjek u našem gradu. On je ne samo detaljno upoznat svim sitnim i krupnim problemima Trešnjevke, kao ni jedan drugi gradjanin ove gradske općine, nego ima pomno prikupljene sve moguće statističke podatke, prikaze, nacрте, planove, predstavke, prijedloge, zaključke, dopise, zapisnike i t. d. o svim komunalnim pitanjima. Taj vrijedni čovjek je tako rekuć od jutра do mraka na terenu, neumoran u radu i brizi oko komunalnih poslova, a i sam sudjeluje u fizičkim radovima, te je od god. 1946, dosad dao preko 12.000 radnih sati. Član je i Gradskog savjeta za komunalne poslove i građevinarstvo i uporan je u požurivanju rješavanja komunalnih poslova na području Trešnjevke kod NOGZ.

PRIMJERNA ORGANIZACIJA SURADNJE GRAĐANA

Trešnjevčani vole svoju općinu i povezani su čvrstom težnjom, da dio grada, u kome oni žive, bude to bolje i ljepše uređen, te da oni budu u kulturnim tekovinama izjednačeni s ostalim građanima, a svijesni su, da time pridonose svoj udio prema unapređenju grada Zagreba i naše zemlje. Mogu mirne duše reći — izjavio je drug Bičanić našem suradniku — da se ova težnja snažno odražuje u sudjelovanju građana Trešnjevke u komunalnim poslovima, briga o kojima je organizirana na primjeran način. Mi imademo komunalnu komisiju pri Socijalističkom savezu radnog naroda općine Trešnjevke, koja imade tri potkomisije za ceste, za vanjski izgled grada i za stambeni fond. U gradskoj izbornoj jedinici postoje aktivni za komunalne poslove. Te

aktivne biraju zborovi birača. Predsjednici tih aktiva automatski postaju članovi općinske komunalne komisije. Ova komisija izrađuje godišnji opće obuhvatni plan, a potkomisije razrađuju mjesečni operativni plan. Pri tom se, naravno, prisno surađuje s gradskim organima, ustanovama i poduzećima, koja su zadužena na gradskim komunalnim poslovima. Održavaju se i sastanci sa odbornicima Gradskog vijeća i Vijeća proizvođača s područja Trešnjevke radi njihova stava i rada u Gradskoj skupštini.

BORBA ZA LJEPŠI IZGLED I KULTURNIJI SADRŽAJ ŽIVOTA TREŠNJEVKE

Opći izgled Trešnjevke — nastavio je drug Bičanić — uvjetovala je predratna građevna anarhija, koja je nastala zbog pomanjkanja regulacionog plana, i posvemašnje ne brige tadanjih vlasti za predjele izvan gradskog centra. Male kuće s vrtovima podizale su se kako l gdje je tko htio, pa tako je nastao na Trešnjevki velik broj malih ulica i putova, od toga mnogo i slijepih. Zaostale su mnoge razbacane kućice, isturene i neugledne ograde, prana zemljišta, loša pročelja, i t. d. Trebat će još mnogo vremena, da se te griješke i propusti iz prošlosti isprave, pa da Trešnjevka dobije kulturniji izgled. Moramo se još i danas boriti protiv tendencije stanovitih ljudi da na ilegalan način nastave gradnju malih kuća na terenima, koji su urbanističkim planom predviđeni za nove objekte. To naročito vrijedi za teren u Rudešu, koji je predviđen za kolodvor, pa za teren, koji je rezerviran za još jednu gimnaziju i osmogodišnju školu.

Prirodno je da Trešnjevčani teže za tim, da i oni postanu uživaoci suvremenih komunalnih i kulturno prosvjetnih tekovina. Trešnjevka, koja ima 60.000 stanovnika, nema nego jedan mali kino. Ona je bez kazališta i Narodnog sveučilišta. Kazalište lutaka smješteno je u bivšoj konjušnici. Domovi kulture, što ih je podigao Socijalistički savez, vrlo su skućeni.

TREŠNJEVKA U BUDUĆNOSTI

Nemamo, osim nekoliko, ni velikih zgrada, a kamoli reprezentativnih. Sada je u gradnji gimnazija, no gradnja slabo napreduje, te novi veliki dom za umirovljenike. Ali Urbanistički plan predviđa daleko ljepše uređenje

Trešnjevke. Od Nehajske ulice do Trešnjevačkog trga imao bi se izgraditi novi centralni blok, koji bi obuhvatio najvažnije kulturne i društvene ustanove, kojih sada Trešnjevka nema. U tom sklopu javnih građevina zamišljen je i novi veliki trg. Komunalna komisija potakla je i pitanje definitivne izgradnje nadkrivene tržnice u centru općine. O toj se osnovi već vodila diskusija u Socijalističkom savezu, a organizacija AFŽ organizirala je i sastanak sa domaćicama, da se čuje i njihovo mišljenje.

RADOVI ČLANOVA SOCIJALISTIČKOG SAVEZA

Komunalna komisija pri Općinskom odboru Socijalističkog saveza dobila je od NOGZ-a pet i po milijuna dinara za sitne komunalne radove, što ih izvodi Socijalistički savez s dobrovoljnom radnom snagom. Tim se novcem nabavlja materijal. Parkovi, koji su se sušili, dobivaju sada hidrante za polijevanje i postavit će se više klupa. Dječja igrališta bit će bolje opskrbljivana objektima za zabavu. To će stajati oko 1 milijuna dinara, a ostali novac utrošit ćemo na manje popravke ulica, na uvlačenje isturenih plotova i na ostale sitne komunalne radove. Svakako ćemo tu svotu iskoristiti do konca godine.

PROBLEM CESTA NA TREŠNJEVKI

Trešnjevka ima najveću mrežu cesta, veću od svih drugih gradskih općina. Ali zlo je u tom, što su to pretežnim dijelom meke, provizorne ceste, koje su izvršene brзом trošenju, tim više, što su mnoge ceste bez kanalizacije, pa voda nema kamo odticati. Zato sprovodimo na kritičnim mjestima drenažu, da bi se voda slijevala u naročite jame.

Izgradnja autoputa kroz Trešnjevku se oteže zbog problema rušenja kućica na trasiranom potezu. Izgradnja Baštijanove ceste također još nije započela, a ta cesta je prijeko potrebna, da tvornica Rade Končara dobije vezu sa gradskim cestama. Produženje Beogradske ceste od Savske ceste do Trešnjevačkog trga, koje je došlo u plan, također je od velike važnosti za Trešnjevku. Međutim, komunalna komisija se založila za izgradnju pješačkih hodnika na Savskoj cesti, na Ulici Rade Končara, na Novoj vesi i u Kranjčevićevoj ulici i u tom je uspjela, Kranjčevićevo ulica dobiva i novi kolnik. Općinska komunalna komisija je predložila, da se uredi

veći dio Horvaćanske ceste, koja već ima kanalizaciju i vodovod, da bi se povezali Gornji i Donji Jarun i Rudeš, tim više, što nije dozvoljen kolni promet po autoputu. U našem planu imamo probijanje Trakošćanske ulice od tržnice do Magazinske ceste, Pulisku ulicu probiti i ispraviti do Stubičke, te ispraviti i samu Stubičku ulicu.

Potrebno bi bilo izraditi i definitivnu cestu na Knežiji kao internu prometnu arteriju, ali tamo još nije provedena kanalizacija. Veliko naselje tvornice Rade Končar na Voltinovu nema još potrebnih cesta, pa i to je jedna od prijekih potreba koju tamošnji stanovnici požuruju.

VODOVOD, KANALIZACIJA I RASVJETA

To su tri bolna pitanja naše Trešnjevke. Od 6.600 kuća prikopčano je na kanalizaciju 2.608, a na vodovod 1.968 kuća. Pošto su zahodske jame u blizini pumpa za vodu, naročito u gusto naseljenim predjelima, to predstavlja akutni higijenski problem. Građani su, međutim, lijepo primili osnovu Narodnog odbora grada Zagreba za asanaciju ovog dijela grada. Nadsvođen je potok u Šarengradskoj ulici, a drugi potok od Drenovačke ulice preko Savske ceste do Cvjetne ceste počeo se presvođivati. Pitanje potoka Černomerca vezano je na velik plan spajanja više potoka, no on ne smije biti smetnja za brže spajanje grada na tom mjestu, jer i za to se mogu naći rješenja. Ljubljani je s nestrpljenjem očekivala početak rada na provođenju kanalizacije, koji je predviđen u društvenom i operativnom planu za ovu godinu. Naročito su građani pozdravili provođenje kanalizacije u Žumberačkoj ulici, koji je posao već dovršen, te u Stubičkoj ulici, gdje je taj rad u toku.

U pitanju opskrbe vodom, od 13 predviđenih vodovodnih zdenaca, u ovoj godini Trešnjevka dobiva 11. A osim toga, dobile su vodovodnu mrežu Nehajska ulica, Ljubljani i Vrlička ulica. Kad bude izgrađen vodovod u Crnoj Mlaci, sigurno će onda i Trešnjevka dobiti prijeko potrebnu vodovodnu mrežu.

Što se tiče električne javne rasvjete, kritično je stanje naročito u Rudešu, gdje 14 ulica nema rasvjete, te u Gornjem i Donjem Jarunu. U gradskom društvenom i operativnom planu predviđena je ovdje rasvjeta, ali Elektra još nije započela s radom, što izaziva kritiku. Pošto je i u drugim ulicama Trešnjevke ulična rasvjeta slaba, komunalna komisija je predložila da se rasvjeta

pojača, naročito na Savskoj cesti i Končarevoj ulici. Obećano je i da će izmijeniti sijalice od sadašnjih 60 sa onima od 200 volta.

POPRAVAK STAMBENOG FONDA

6.600 kuća na Trešnjevki, 5.460 je prizemnih. Zbog toga, što su tu pretežno male kuće, 6.071 kuća pripada privatnom, a 529 socijalističkom sektoru. U istim tim kućama ima 15.378 stanova, u kojima stanuje 60.000 stanara. Stambena površina iznosi 325.557 četvornih metara. Soba sa štednjakom je 3.450, a jednosobnih stanova sa kuhinjom oko 8.000. Ukupno 3.192 stana imaju kupaonu, a plin je uveden samo u 99 kuća, 117 zgrada je neprikladnih za stanovanje, pa bi ih trebalo srušiti. Komunalna komisija provodi kontrolu o popravku stambenih zgrada, utječe na kućevlasnike, a u slučaju otpora, podnosi upravi stambenoga fonda podatke i zahtijeva službenu intervenciju. Gradski savjet za komunalne poslove raspolaže s fondom za podjeljivanje besplatnog zajma za popravak kuća. Najamnine do iznosa od 25.000 dinara ostaju 100 postotno kućevlasnicima, a od najamnina u iznosu od preko 25.000 dinara, ide 80 posto kućevlasnicima, a 20 posto u akumulaciju za izgradnju stambenog fonda. Kod lokala

ide 80 posto u akumulaciju stambenog fonda, a 20 posto u korist kućevlasnika. Nastavit ćemo upornu borbu, da se kuće popravljaju, kad postoje za to mogućnosti. Brižljiva kontrola svakako donosi uspjeha.

NEGATIVNE POJAVE

I kraj razvijenog smisla za što ljepše uređenje Trešnjevke i rada na odgajanju ljudi, da čuvaju narodnu imovinu kao svoju, ipak na Trešnjevki ima negativnih pojava. Komunalna komisija i aktivni za komunalne poslove aktivni su u borbi protiv nekih nediscipliniranih elemenata, koji na nedozvoljena mjesta navoze smeće i zagađuju ih, oštećuju javne nasade i objekte u njima, rasvjetu i t. d. Ove godine podneseno je 200 prijava sucu za prekršaje, koji takve štetočnije egzemplarno kažnjava globom od 3.000 do 5.000 dinara. Gdje ne pomaže lijepa riječ, tu djeluje kazna, pa će tih pojedinaca biti sve manje. Drug Bičanić završio je razgovor s našim suradnikom napomenom, da će osnivanje općine na Trešnjevki dati još veći podstrek građanima za inicijativni rad i suradnju s Općinskim i Gradskim narodnim odborom.

(S)

PREGLJED

NOVINSKIH ČLANAKA

B., Jadi periferije. Selska cesta, Večer, 7. 6. 1927., 4

Miško Krastavac, Šta je, gdje je, kako je i zašto Trešnjevka?, Večer, 25. 6. 1927., 5-6

Gradska općina gradit će ove sezone 400 malih stanova, Večer, 2. 11. 1927., 1

Periferija je zapuštena, Večer, 12. 12. 1927., 3

1928.

Treba uzeti u zaštitu siromašno građanstvo u južnom dijelu grada, Novosti, 3. 3. 1928., 5

Kućevlasnici u južnom dijelu grada dobit će građevinske dozvole. Izaslanstvo pred gradonačelnikom i izjava g. Heinzela, Novosti, 17. 3. 1928., 4

Gradnja radničkih stanova, burze rada i azila pomoću zajma od 5 milijuna dinara iz Fonda za nezaposleno radništvo, Novosti, 22. 3. 1928., 4

Izdavanje građevnih dozvola za kuće podignute bez tih dozvola. Ovo pitanje bit će povoljno riješeno za cijelu periferiju, a ne samo za južni dio grada, Novosti, 28. 3. 1928., 7

Smrtonosne željezničke brklje u Zagrebu. Tko je kriv nesreći kod kolodvorske ceste?, Novosti, 29. 3. 1928., 3

Kolebanje vlade u zakonu o stanovima. Eventualna zaštita najslabijih, Novosti, 29. 3. 1928., 1

Vladin predlog Zakona o stanovima, Novosti, 30. 3. 1928., 1

Gradnja glavnog odvodnog kanala, Novosti, 31. 3. 1928., 4

Svečano otvorenje proširenog samoborskog kolodvora, Novosti, 21. 7. 1928., 5

Gradnja radničkih stanova, Novosti, 5. 9. 1928., 5

Pripreme za izradu regulatorne osnove za grad Zagreb, Novosti, 12. 9. 1928., 6

Svečano otvorenje dječjeg skloništa na Trešnjevki, Novosti, 13. 9. 1928., 4

Protest roditelja protiv nehigijenskih prilika u školama, Novosti, 4. 11. 1928., 6

Vlada i komunistički izgredi na Trešnjevki, Novosti, 10. 11. 1928., 1

1923. – 1927.

Vjekoslav Heinzl, Pomozimo, sirotinja Vas moli!, Jutarnji list, 2. 12. 1923., 1

TBC. Nezdravi stanovi – strašne brojke – lječilišta za tuberkulozne, Jutarnji list, 19. 9. 1924., 3

Stanbeno pitanje u Zagrebu, Jutarnji list, 10. 9. 1926., 5

Zemljište za izgradnju malih stanova, Jutarnji list, 29. 9. 1926., 16

U Zagrebu ima 20.000 beskućnika, Jutarnji list, 1. 10. 1926., 7

Strašno blato na periferiji, Večer, 12. 1. 1927., 4

Inž. A. B., Zagreb još nema regulatorne osnove, Večer, 20. 1. 1927., 4

Još jedno važno pitanje kod izgradnje malih stanova, Pitanje komunikacije između periferije i centra, Večer, 9. 3. 1927., 3

Stjepan Sterle, O gradnji malih stanova na Selskoj cesti, Večer, 10. 3. 1927., 3

Grad će izgraditi dvije nove škole,
Novosti, 11. 11. 1928., 5

Jurek Cmok, Iz Jurekove košare,
Novosti, 11. 11. 1928., 16

Zagrebačka periferija je nezadovoljna,
Novosti, 12. 11. 1928., 7

Zahtjevi stanovnika južne periferije,
Novosti, 13. 11. 1928., 4

Kako će izgledati Zagreb u
budućnosti. Pitanje regulatorne
osnove i željezničko pitanje,
Novosti, 17. 11. 1928., 19

Pitanje definitivnih građevinskih
dozvola za kuće na periferiji,
Novosti, 1. 12. 1928., 6

Uređivanje periferije. Gradonačelnik
dr. Srkulj na južnoj periferiji,
Novosti, 7. 12. 1928., 6

Pregledavanje periferije, Novosti,
14. 12. 1928., 5

Pitanje „divljih kuća“ pred gradskim
zastupstvom, Novosti,
20. 12. 1928., 5-6

En, Higijenska pitanja grada,
Novosti, 30. 12. 1928., 6

1929.

Vim., Zagreb doskora dobiva nove
podvožnjake, Novosti, 5. 2. 1929., 5

Na periferiji ..., Novosti, 2. 3. 1929., 6

V.I.M., Gradski načelnik dr. Srkulj o
najvažnijim pitanjima grada
Zagreba. Zajam, investicije,
periferija, Novosti, 3. 3. 1929., 5

Pred rješenjem socijalnih pitanja
koja interesiraju grad Zagreb,
Jutarnji list, 5. 3. 1929., 8

Trešnjevka se organizira. Osnovana
Komunalna organizacija južne
periferije grada Zagreba, Novosti,
11. 3. 1929., 4

Završetak „pučkog doma“ na
Trešnjevki, Jutarnji list,
28. 3. 1929., 8

Nema definitivnih građevnih
dozvola za kuće na periferiji,
Novosti, 28. 4. 1929., 4

Rušenje kuća na periferiji. Određeni
rokovi za rušenje sedam kuća,
Novosti, 11. 5. 1929., 8

Na periferiji srušena prva kuća.
Asistencija redarstva – rušenje
obavljeno velikom pomnjom,
Novosti, 14. 5. 1929., 5

Danas anketa o periferiji. Ponovno
deputacija kod g. dra Srkulja i g. dra
Zoričića, Novosti, 16. 5. 1929., 5

U oči odluke o zagrebačkoj periferiji.
Konferencija velikog župana, Novosti,
17. 5. 1929., 4

Sjednica regulatornog odbora,
Novosti, 23. 5. 1929., 5

Početak regulacije periferije,
Novosti, 29. 5. 1929., 6

Pitanje divljih gradnji na periferiji,
Novosti, 30. 5. 1929., 5

Ruši se treća „divlja kuća“, Novosti,
20. 6. 1929., 5

Zahtjevi periferije. Zaključci, koji će
se predati g. gradonačelniku,
Novosti, 21. 6. 1929., 3

Pitanje naknadnih dozvola za kuće
na periferiji, Jutarnji list,
25. 6. 1929., 8

Statistika kuća južne periferije
grada Zagreba – u 1110 kuća
stanuje 13.346 stanovnika – 598
kuća podignuto je bez građevnih
dozvola, Novosti, 26. 6. 1929., 4

Provizorne ili definitivne građevne dozvole, *Novosti*, 5. 7. 1929., 15

Oko odobrenja zaključka o periferijskim gradnjama, *Novosti*, 25. 7. 1929., 4

Veliki župan u cijelosti potvrdio zaključak gradskog zastupstva o gradnjama na periferiji, *Novosti*, 7. 8. 1929., 5

Izaslanstvo grada Zagreba u Frankfurtu n. M., *Novosti*, 13. 8. 1929., 3

Hrvatski pučki dom na Trešnjevci. Jedna vrijedna institucija periferije, *Novosti*, 21. 8. 1929., 6

25.000 stanovnika Trešnjevke traže kanalizaciju i vodovod, *Novosti*, 2. 9. 1929., 4

H. K., Potrebe malog čovjeka na zapadnoj periferiji, *Jutarnji list*, 2. 9. 1929., 3-4

Prvi podvožnjaci na Savskoj i Samoborskoj cesti bit će dovršeni još ove godine, *Novosti*, 15. 9. 1929., 4

Dovršavanje predradnja za raspis natječaja za izradbu generalne regulatorne osnove grada Zagreba, *Novosti*, 18. 9. 1929., 5

Periferiji se neće dati više građevnih dozvola no što pravilnik predviđa, *Jutarnji list*, 6. 10. 1929., 7

Enes, Najpreče narodno pitanje - regulacija Save, *Novosti*, 18. 10. 1929., 6

Oglas za izdavanje naknadnih građevnih dozvola, *Novosti*, 23. 10. 1929., 7

1930.

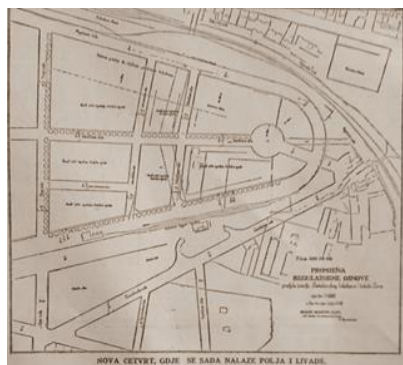
Prva rasprava o generalnoj regulatornoj osnovi, *Jutarnji list*, 13. 2. 1930., 4

Gradnja malih stanova na Selskoj cesti, *Jutarnji list*, 21. 2. 1930., 7

Svečana predaja saobraćaju željezničkih podvožnjaka, *Jutarnji list*, 28. 3. 1930., 8

Izgradnja nove grad. četvrti u zapadnom dijelu grada, *Jutarnji list*, 22. 4. 1930., 3

Gradnja jednog modernog naselja na Selskoj cesti. Kolonija Istrana i invalida, koji će se preseliti iz baraka na Ciglani, *Jutarnji list*, 29. 6. 1930., 8

Provizorno smještanje ubogara u gradske kuće na Selskoj cesti, *Jutarnji list*, 29. 6. 1930., 8

En, Danas je na Trešnjevki otvoren ambulatorij za dojenčad, *Novosti*, 2. 7. 1930., 5

Izgradnja dvaju novih željezničkih podvožnjaka, *Jutarnji list*, 9. 7. 1930., 7

(G. Š.), Ogroman porast broja školske djece na Trešnjevki, *Jutarnji list*, 12. 7. 1930., 7

Film o Trešnjevki, *Novosti*, 19. 7. 1930., 5

Viv., Trešnjevka najpopularnije Zagrebačko naselje, *Novosti*, 10. 8. 1930., 5

Problemi grada Zagreba, *Jutarnji list*, 28. 8. 1930., 5

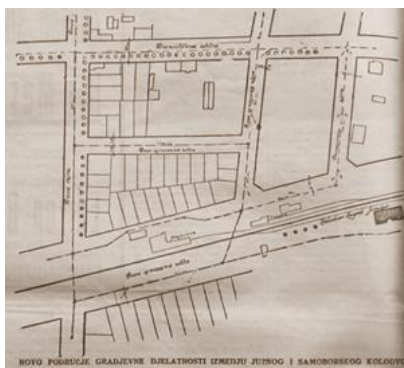
Novi stanovi na Selskoj cesti za Istrane. Općina je pozvala Istrane i ratne invalide sa Ciglane, da se prijave za useljenje u nove stanove, *Jutarnji list*, 2. 12. 1930., 6

1931.

Za osiguranje razvitka. Grad treba da nabavi što veće komplekse zemljišta, *Jutarnji list*, 21. 2. 1931., 6

Proces pretapanja sela u grad. Zagreb se širi na sve strane, *Jutarnji list*, 20. 3. 1931., 8

Novo naselje između dva kolodvora,
Jutarnji list, 29. 3. 1931., 6

Sudar sela i gada: Zagreb se širi i
prema Savi, Jutarnji list,
19. 7. 1931., 4

Dom državnih socijalnih ustanova,
Jutarnji list, 25. 7. 1931., 7

Pregledavanje gradskih socijalnih
ustanova, Jutarnji list, 26. 7. 1931., 4

Trešnjevka grad sa 30.000
stanovnika se modernizira, Jutarnji
list, 6. 8. 1931., 4

Dva nova podvožnjaka izgradit će
se sljedeće godine, 13. 8. 1931., 4

Gradsko zastupstvo o domu
državnih socijalnih ustanova na
Ciglani, Jutarnji list, 16. 9. 1931., 7

Natječaj za generalnu regulatornu
osnovu Zagreba je potpuno uspio,
Jutarnji list, 11. 10. 1931., 3

Grade se dvije najmodernije zgrade
za pučke škole, Jutarnji list,
21. 10. 1931., 4

Otvorenje izložbe natječajnih
radova generalne regulatorne
osnove, Jutarnji list, 25. 10. 1931., 4

Vanredan interes za generalnu
regulatornu osnovu, Jutarnji list,
26. 10. 1931., 5

Na proljeće će se graditi Dom
socijalnih ustanova, Jutarnji list,
20. 11. 1931., 6

Proglas građanstvu Zagreba da
pomogne bijedne i siromašne,
10. 12. 1931., 6

1932.

Danas se otvara gradska nova
pučka kuhinja, Jutarnji list,
6. 1. 1932., 4

Pred anketom o stanbenom pitanju,
Jutarnji list, 8. 1. 1932., 4

Kućevlasnici i pitanje sniženja
stanarine u Zagrebu, Jutarnji list,
15. 1. 1932., 3

Stanarinsko pitanje u Zagrebu,
Jutarnji list, 5. 2. 1932., 7

Najmodernija školska zgrada
Zagreba je dovršena, Jutarnji list,
6. 2. 1932., 4

Uspjeh akcije stanara: Cijene
stanova u Zagrebu su nešto
snižene, Jutarnji list,
24. 2. 1932., 3

Radovi na izradi generalne
regulatorne osnove grada Zagreba,
Novosti, 13. 3. 1932., 6-7

Indeks najamnine je kod nas veći,
nego u ostalim evropskim
državama, Novosti, 15. 4. 1932., 6

Trešnjevka se organizira. Osnovana
uzajamna gospodarska i društvena
zajednica trešnjevčkih
kućevlasnika i zemljoposjednika,
Novosti, 20. 4. 1932., 5

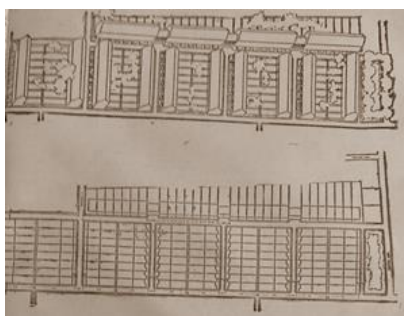
Zagrebu su potrebna najmanje tri
dječja igrališta, Novosti, 2. 5. 1932., 3

Godišnja skupština komunalne organizacije južne periferije, *Novosti*, 30. 5. 1932., 3

(rč), Trešnjevka – Volovčica – Vrapče, *Jutarnji list*, 10. 7. 1932., 6

Rezultat natječaja za gradnju palače Radničkih ustanova na Ciglani, *Novosti*, 15. 7. 1932., 4

Parcelacija i izgradnja zemljišta na Selskoj cesti, *Jutarnji list*, 24. 7. 1932., 7

Otvorenje dječjih skloništa na Trešnjevci, *Jutarnji list*, 27. 7. 1932., 7

Gradnja palače socijalnih ustanova na Ciglani, *Jutarnji list*, 10. 8. 1932., 5

Moderni gradski stanovi u Cankarevoj ulici, *Jutarnji list*, 15. 8. 1932., 5

Kolaudacija kuća radničkih ustanova na Selskoj cesti, *Jutarnji list*, 30. 8. 1932., 5

Gradska periferija najzamršeniji problem gradske općine, *Jutarnji list*, 16. 9. 1932., 5

Periferija postavlja nove zahtjeve, *Jutarnji list*, 17. 9. 1932., 4

Generalna regulatorna osnova pred gradskim zastupstvom, *Jutarnji list*, 12. 10. 1932., 7

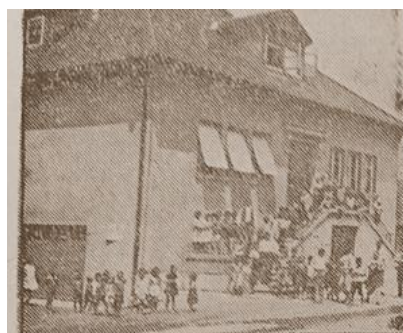
Zabrana gradnje kuća bez građevnih dozvola, *Novosti*, 16. 10. 1932., 4

Pitanje kuća bez građevnih dozvola, *Novosti*, 21. 10. 1932., 3

Anketa o generalnoj regulatornoj osnovi grada Zagreba, *Novosti*, 21. 10. 1932., 3

Dječje sklonište na Selskoj cesti, *Novosti*, 22. 10. 1932., 14

Zagrebačka periferija: Gradić u velikom gradu. Trešnjevka i njen kulturni i privredni centar: Pučki dom, *Novosti*, 22. 10. 1932., 6

Socijalne ustanove gradske općine, *Jutarnji list*, 22. 10. 1932., 7-8

Zagrebačka periferija: Što ima nova na Trešnjevki?, *Novosti*, 26. 10. 1932., 8

Zagrebačka periferija: Građevna djelatnost na Trešnjevki, *Novosti*, 27. 10. 1932., 9

Zagrebačka periferija: „Mali Pariz“ i njegova sudbina; Dječje sklonište na Selskoj cesti, *Novosti*, 4. 11. 1932., 8

Zagrebačka periferija: Južna periferija dobiva javne telefone, *Novosti*, 6. 11. 1932., 8

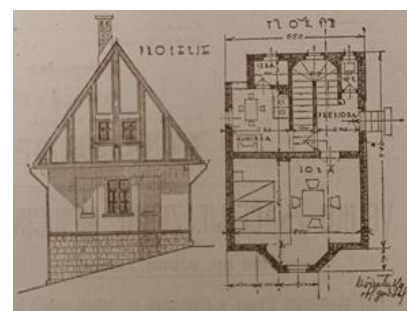
Zagrebačka periferija: Organizovanje novog društva na Trešnjevki, *Novosti*, 8. 11. 1932., 8

Zagreb ima osam skloništa sa preko 1500 djece, *Novosti*, 9. 11. 1932., 5

Nakon 25 godina oklijevanja: Zastupstvo je donijelo generalnu regulatornu osnovu za grad Zagreb, *Jutarnji list*, 18. 11. 1932., 7

Kako bi trebale izgledati kućice na periferiji, *Novosti*, 24. 11. 1932., 8

Skica generalne regulatorne osnove, Jutarnji list, 1. 12. 1932., 5

Izložba društva likovnih umjetnika „Zemlja“, Jutarnji list, 3. 12. 1932., 4

Zagrebačka periferija: Periferija najvažnije pitanje naše komunalne politike, Novosti, 11. 12. 1932., 8

Produženje izložbe „Zemlje“, Jutarnji list, 20. 12. 1932., 4

Popravljanje periferijskih ulica i cesta, Novosti, 21. 12. 1932., 8

Južna periferija, Novosti, Božić 1932. (br. 355), 8

1933.

Najnoviji Zagreb u brojkama. Mali statistički priručnik grada Zagreba, Jutarnji list, 5. 1. 1933., 5

Predavanja. Grad i društvo, Jutarnji list, 22. 1. 1933., 6

Dovršena skica regulatorne osnove grada Zagreba, Jutarnji list, 26. 1. 1933., 8

Izradba pojedinih dijelova generalne regulatorne osnove Zagreba, Jutarnji list, 3. 2. 1933., 5

Sa prvim danima proljeća počinje se gradnjom doma radničkih ustanova na Ciglani, Jutarnji list, 8. 2. 1933., 8

Ozaljska ulica podiže se za metar i pol, Jutarnji list, 25. 2. 1933., 9

Danas će odlučiti kakvi će radovi biti započeti u Zagrebu, Jutarnji list, 28. 2. 1933., 7

Zagrebačka periferija: I periferija traži zdravstvene ustanove, Novosti, 7. 3. 1933., 8

Ministarstvo građevina odobrilo je skicu generalne regulatorne osnove grada Zagreba, Jutarnji list, 14. 3. 1933., 7

Zagrebačka periferija: Javna kupališta na periferiji, Novosti, 18. 3. 1933., 9

Zagrebačka periferija: Periferija u novom gradskom budžetu, Novosti, 19. 3. 1933., 10

Higijenska predavanja na periferiji, Novosti, 27. 3. 1933., 5

Na istoku naglo nastaje nova Trešnjevka, Novosti, 29. 3. 1933., 10

Enes, Najnovija zagrebačka senzacije: Radnički dom. U posljednji čas Javna burza rada odustaje od gradnje Radničkog doma, Novosti, 31. 3. 1933., 11

Zagrebačka periferija: Po sata u podzemlju, Novosti, 2. 4. 1933., 10

Tiha likvidacija građevne djelatnosti u Zagrebu. U Zagrebu se gradi sve to manje – nagli pad građevne djelatnosti u godini 1932. (...), Jutarnji list, 4. 4. 1933., 7

Zagrebačka periferija: Nove radnje na Trešnjevki, Novosti, 20. 4. 1933., 8

Zagrebačka periferija: Mala šetnja kroz Trešnjevku, Novosti, 23. 4. 1933., 10

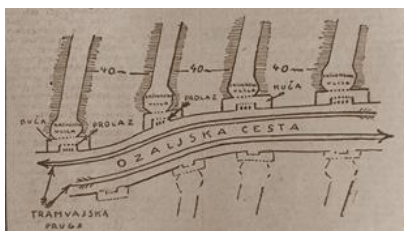

Zagrebačka periferija: Zagrebačka periferija dobiva crkve i župne urede, Novosti, 26. 4. 1933., 8

Velike radnje na Trešnjevki. Najjuža ulica Zagreba je Rakovečka ulica, Novosti, 27. 4. 1933., 9

Pripovijest o „kineskom zidu“ u Ozaljskoj ulici, Jutarnji list, 14. 5. 1933., 6

Na Trešnjevki će biti svečano otvoren antituberkulozni dispanzer, Jutarnji list, 20. 5. 1933., 9

Zagrebačka periferija: Mala šetnja kroz Trešnjevku, Novosti, 7. 6. 1933., 8

Regulatorne osnove izložene na uvid, Novosti, 10. 6. 1933., 7

Zagrebačka periferija: Kolaboracija svih periferijskih organizacija, Novosti, 18. 6. 1933., 9

Izgradnja tramvajske pruge na Trešnjevku imala bi početi uskoro, Jutarnji list, 25. 6. 1933., 7

Parkovi kao dječja igrališta, Jutarnji list, 5. 7. 1933., 9

Regulatorne osnove na prvom i drugom izlaganju, Jutarnji list, 21. 7. 1933., 8

O periferiji koja postaje gradom, Jutarnji list, 28. 7. 1933., 7

bs, Regulacija grada kao društveni problem, Jutarnji list, 19. 8. 1933., 7

Na Selskoj cesti gradi se pješački most preko pruge!, Jutarnji list, 19. 8. 1933., 7

Divlje kuće još su aktuelne u Zagrebu, Jutarnji list, 20. 8. 1933., 8

Asanacija zagrebačke periferije, Jutarnji list, 24. 8. 1933., 8

Za što jaču građevnu djelatnost u Zagrebu. Danas je 80 posto svih građevinskih radnika bez rada, Jutarnji list, 24. 8. 1933., 7

Zagrebačka periferija: Gradski zastupnici na Trešnjevki, Novosti, 13. 9. 1933., 8

Periferijski sastanak u centru u znaku poplave, Jutarnji list, 25. 9. 1933., 3

Opasnost od Save je prošla, Jutarnji list, 26. 9. 1933., 4-5

Zagrebačka periferija: 600 građevnih parcela na Trešnjevci. Izrađena regulatorna osnova za Selsku cestu, Novosti, 6. 10. 1933., 8

Zagrebačka periferija: Pročelnici periferijskih rajonskih organizacija o aktuelnim komunalnim pitanjima, Novosti, 7. 10. 1933., 8

Nedeljna proslava na Trešnjevci, Novosti, 10. 10. 1933., 7

Da li je opravdana i da li je hitna regulacija Save kraj Zagreba, Jutarnji list, 14. 10. 1933., 9

Regulacija grada pri kojoj se zaboravlja na okolicu, Jutarnji list, 15. 10. 1933., 9

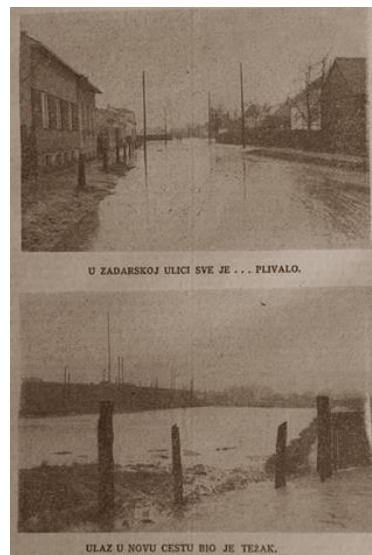
Novo predstavljanje periferijskih organizacija, Jutarnji list, 5. 11. 1933., 9

Humani i socijalni rad gradskih dječjih skloništa, Jutarnji list, 9. 11. 1933., 7

Zabranjeno držanje staja u gradu, Jutarnji list, 14. 11. 1933., 8

Zagrebačka periferija: Periferija i gradski proračun za 1934., Novosti, 8. 11. 1933., 9

Kiše su dovele u Zagrebu do poplave pojedinih dijelova grada, Jutarnji list, 15. 11. 1933., 8

Selska cesta dobiva most za pješake, Jutarnji list, 25. 11. 1933., 7

Zagrebačka periferija: Razvitak i borba periferije za opstanak. Osamgodišnji rad Komunalne ekonomsko-socijalne organizacije građana grada Zagreba, Novosti, 28. 12. 1933., 7-8

1934.

Gradi se novi podvožnjak na Tratinskoj cesti, Jutarnji list, 14. 4. 1934., 8

Veliki ekspozej gradskog načelnika o komunalnim poslovima grada Zagreba, Jutarnji list, 17. 4. 1934., 7-10

Pravi se zajednička regulatorna osnova za grad Zagreb i njegovu okolinu, Jutarnji list, 19. 4. 1934., 7

(is), 30 socijalnih ustanova za koje se brine gradska općina, Jutarnji list, 22. 4. 1933., 9

Raspisane su jeftimbe za gradnju podvožnjaka, Jutarnji list, 8. 7. 1934., 10

Radnička komora gradit će svoj dom svakako još koncem godine, Jutarnji list, 23. 7. 1934., 2

Ukazom Nj. V. Kralja imenovan je zagrebačkim načelnikom direktor Gradske štedionice Rudolf Erber, Jutarnji list, 5. 10. 1934., 6

Rad Socijalnog odsjeka gradskog poglavarstva i humanitarnih i socijalnih društava u Zagrebu, Jutarnji list, 25. 10. 1934., 7

Gradnja novog tramvajskog spremišta u Ozaljskoj ulici, Jutarnji list, 27. 10. 1934., 9

Uređenje gradske ubožnice i nemoćnice na Selskoj cesti, Jutarnji list, 30. 10. 1934., 9

Uvodi se novi socijalni porez za ublaženje bijede i nezaposlenosti u Zagrebu, Jutarnji list, 9. 11. 1934., 10

Burza rada gradi svoju palaču, Jutarnji list, 16. 11. 1934., 7

Čitavi dijelovi grada su bez regulatorne osnove, Jutarnji list, 16. 11. 1934., 8

Venerički ambulatorij na Selskoj cesti, Jutarnji list, 10. 12. 1934., 4

Pitanje nezaposlenosti u Zagrebu. Konferencija zainteresiranih ustanova za suzbijanje nezaposlenosti, Jutarnji list, 11. 12. 1934., 8

1935.

Akcija za gradnju pučkog kupališta na Trešnjevci, Jutarnji list, 20. 2. 1935., 8

Na Trešnjevki će se zidati crkva posvećena Sv. Josipu, Jutarnji list, 24. 2. 1935., 9

Na Trešnjevki se gradi punom parom tramvajsko spremište, Jutarnji list, 11. 5. 1935., 10

Veliki dan na Trešnjevki: Prva tramvajaska pruga u novom Zagrebu, Jutarnji list, 8. 6. 1935., 5-6

Kućevlasnici, zemljoposjednici, novčari i regulacija grada, Jutarnji list, 26. 6. 1935., 8

Novo tramvajsko spremište na Trešnjevki je pod krovom, Jutarnji list, 6. 7. 1935., 8

Novo naselje na Trešnjevki. Gradilišta i obiteljske kuće, Jutarnji list, 28. 7. 1935., 6

Za gradnju osam novih crkva u Zagrebu utrošit će se oko 45 milijuna dinara, Jutarnji list, 13. 8. 1935., 6

Započelo sabiranje za gradnju crkava u Zagrebu, Jutarnji list, 17. 8. 1935., 7

Novo naselje na Trešnjevki, Jutarnji list, 28. 8. 1935., 24

Dovršen je glavni dio radova na novoj tramvajskoj remizi, Jutarnji list, 11. 9. 1935., 8

Pristupa se otvaranju pučkog kupališta na Trešnjevki, Jutarnji list, 9. 11. 1935., 9

Zdravstvena propaganda na zagrebačkoj periferiji, Jutarnji list, 23. 11. 1935., 8

1936.

Na Vurovčici je nastalo savršeno tehničko djelo, Jutarnji list, 25. 1. 1936., 8

Građevno regulatorna osnova Zagreba na raspravi Kluba inženjera, Jutarnji list, 9. 2. 1936., 8

Pred poskupljenjem stanova u Zagrebu, Jutarnji list, 4. 3. 1936., 9

Divlje kuće na dnevnom redu, Jutarnji list, 5. 5. 1936., 9

Sutra će biti posvećen temeljni kamen crkve Sv. Josipa na Trešnjevki, Jutarnji list, 9. 5. 1936., 9

Trešnjevka najprije gradi kapelu, a zatim će graditi crkvu, Jutarnji list, 12. 5. 1936., 9

Novo radničko prenočište u zapadnom dijelu grada, Jutarnji list, 27. 6. 1936., 9

Akcija za izgradnju stambenih zgrada u Zagrebu, Jutarnji list, 27. 6. 1936., 9

Otvoreno je novo pučko kupalište na Trešnjevki, Jutarnji list, 3. 8. 1936., 5

Kako je zamišljen daljnji razvoj Zagreba po generalnoj regulatornoj osnovi, Novosti, 6. 9. 1936., 8-9

Ne u Berlinu, već u Zagrebu na Selskoj cesti jedna moderna građevina za modernu školu, Novosti, 16. 9. 1936., 6

Danas je uvažena ostavka gradskog načelnika g. Rudolfa Erbera, Jutarnji list, 28. 10. 1936., 10

1937.

Enes, Zagrebačka periferija obuhvaća gotovo 100.000 žitelja a u kakvim higijenskim prilikama oni žive?, Novosti, 21. 2. 1937., 6

Dva najvažnija pitanja Zagreba: generalna regulatorna osnova i novi kolodvor, Jutarnji list, 10. 3. 1937., 8

Život onih koji nemaju ni Uskrsa ni Božića, Jutarnji list, 27. 3. 1937., 8

Posveta nove crkve Sv. Josipa na Trešnjevki, Novosti, 13. 6. 1937., 7

Ljudi s najtežim bolestima kreću se ulicama i umiru po periferijskim šupama i dvorištima (...), Jutarnji list, 16. 6. 1937., 8

Gradnja zdravstvene stanice za južni dio grada, Jutarnji list, 23. 7. 1937., 7

Enes, Izgrađen je Radnički dom Vilima Bukšeka troškom od deset milijuna dinara, Novosti, 26. 11. 1937., 6

1938.

En, Gradnja „Doma bana dra Matka Laginje“. Trešnjevka će dobiti društvenu dvoranu, *Novosti*, 21. 1. 1938., 7

Generalna regulatorna osnova izložena na javni uvid, *Novosti*, 5. 3. 1938., 6

br., Parkovi i dječja igrališta za južnu periferiju. Po uzorku Krešimirovog trga imaju se podići parkovi u Ozaljskoj ulici i na odvojima Trnjanske ceste, *Novosti*, 1. 6. 1938., 5

1939.

Ši, Stanovi u „divljim kućicama“ razmjerno su skuplji od konfornih stanova u središtu grada, *Novosti*, 3. 1. 1939., 6

Katastri o tuberkulozi u Zagrebu po ulicama i kućama, *Novosti*, 8. 2. 1939., 5

Središte grada imade dovoljno zelenila, ali na njemu oskudijeva periferija, *Novosti*, 20. 4. 1939., 7

Hoće li se ove godine izgraditi dječja igrališta i parkovi, *Novosti*, 15. 6. 1939., 7

Počelo se s izgradnjom najvećeg i najmodernijeg zagrebačkog dječjeg igrališta, *Novosti*, 26. 7. 1939., 7

Gradska periferija traži uređenje ceste, vodovoda i kanala, *Novosti*, 11. 10. 1939., 10

10 milijuna za uređenje periferije, *Novosti*, 25. 10. 1939., 10

Ši, Zagrebačka periferija, *Novosti*, 29. 10. 1939., 10

Problem zagrebačke periferije sa 840 hektara površine, 12.000 kuća i 75.000 stanovnika, *Novosti*, 16. 11. 1939., 9

Na periferiji se još uvijek gradi izvan regulatorne osnove, *Novosti*, 26. 11. 1939., 11

1940.

U Ozaljskoj ulici se troškom 10 milijuna dinara podižu najmodernije tramvajske radionice, 28. 1. 1940., 12

Jučer je potpisana regulatorna osnova Zagreba, *Novosti*, 30. 4. 1940., 10

Trešnjevčani žele presvodjeni kanal, obdanište i javno kupalište, *Novosti*, 15. 6. 1940., 11

Zagrebačkoj periferiji su potrebne pumpe za pitku vodu, *Novosti*, 3. 7. 1940., 9

O najhitnijim potrebama Trešnjevke, *Novosti*, 5. 7. 1940., 10

Za gradnju vodovodnih pruga na periferiji treba 1,5 milijuna dinara, *Novosti*, 29. 9. 1940., 13

Obruč „divljih“ gradnja steže Zagreb, *Novosti*, 20. 10. 1940., 11

V., Štampa se uredba o izvođenju regulatornog plana grada Zagreba, *Novosti*, 1. 12. 1940., 10

Predstavka gradskoj općini glede nove zgrade za građansku školu na Trešnjevci, *Novosti*, 5. 12. 1940., 16

1941.

Radnički domovi – temelji Hrvatske!, *Novi list*, 7. 9. 1941., 3

Grad Zagreb nema lokalne fizionomije. Osnivanje centrifugalnih društava i neprirodni priliv pučanstva u gradove, *Novi list*, 19. 9. 1941., 8

Pregled građevne djelatnosti u Zagrebu, *Novi list*, 8. 10. 1941., 8

Ograničavanje doseljavanja u Zagreb, *Novi list*, 12. 10. 1941., 5

Veliki investicioni program gradske općine za iduću godinu, *Novi list*, 13. 10. 1941., 13

Dovršena je crkva Blaženog Marka Križevčanina, *Novi list*, 23. 10. 1941., 7

1946.

Maršal Tito posjetio je partizansku gimnaziju, zagrebački garnizon i jedno dječje obdanište na Trešnjevki, *Narodni list*, 16. 5. 1946., 1

Moramo odati priznanje Trešnjevčanima za doprinos u našoj oslobodilačkoj borbi. Rekao je maršal Tito u svom razgovoru s građanima V. rajona, *Narodni list*, 16. 5. 1946., 1

S., Trešnjevka – najaktivniji rajon u kulturno-prosvjetnom radu, Narodni list, 17. 5. 1946., 6

Zagreb će dobiti novu modernu tramvajsku radionicu, Narodni list, 8. 6. 1946., 6

Frontovci Trešnjevke prevezli su jučer na savskom nasipu oko 132 kubika zemlje, Narodni list, 13. 6. 1946., 6

Stanovnici Trešnjevke osnovali su fond za gradnju gimnazije, Narodni list, 14. 6. 1946., 6

FDK „Dinamo“ gradi na Trešnjevki veliki fiskulturni park, Narodni list, 16. 6. 1946., 6

Zagreb će se u buduće razvijati prema Savi. Izgradnjom kod Varaždinske ceste počinje planska izgradnja južnog dijela Zagreba, Narodni list, 26. 6. 1946., 6

Tko je kriv za stambenu krizu u Zagrebu, Narodni list, 3. 7. 1946., 4

Frontovci Trešnjevke prevezli su jučer na savskom nasipu 132 kubika zemlje, Narodni list, 13. 7. 1946., 6

Narodni odbor V. rajona uspješno je izvršio većinu postavljenih zadataka. U dobrovoljnom radu na uređaju svog rajona Trešnjevčani su postigli velike rezultate, Narodni list, 27. 7. 1946., 9

Na Trešnjevci je otvoren Dom kulture „Jože Vlahovića“, Narodni list, 27. 8. 1946., 5

U Zagrebu će se još ove godine sagraditi 500 novih stanova, Narodni list, 4. 9. 1946., 4

Novogradnje Zagrebačkog električnog tramvaja, Narodni list, 7. 9. 1946., 6

Uspješan kulturno-prosvjetni rad na Trešnjevci, Narodni list, 20. 10. 1946., 5

Trešnjevčani grade fiskulturni park V. rajona, Narodni list, 27. 10. 1946., 6

Kako narodna vlast rješava probleme grada Zagreba, Narodni list, 10. 11. 1946., 4-5

Parkovi – ukras Zagreba, Narodni list, 10. 11. 1946., 5

Na igralištu FD „Zagreb“ u Kranjčevićevoj ulici, Narodni list, 12. 11. 1946., 5

Rad medicinskih sestara V. rajona. Od mjeseca travnja rođeno je na području Trešnjevke oko 1000 djece, Narodni list, 22. 11. 1946., 4

Frontovci I. bloka V. rajona održali su predizbornu konferenciju u svom novom Domu kulture, Narodni list, 27. 11. 1946., 5

1947.

Prvi prilog za Dom kulture na Trešnjevki, Narodni list, 15. 1. 1947., 4

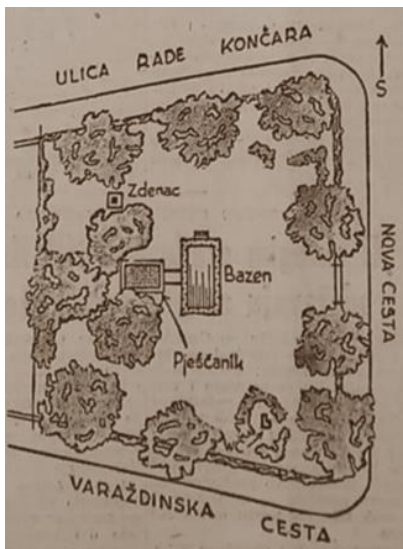
Na Trešnjevci ima još 220 nepismenih, Narodni list, 15. 1. 1947., 4

Konferencija Narodne fronte I. i V. rajona. Zagrebački građani preuzimaju radne obveze za god. 1947., Narodni list, 4. 2. 1947., 6

Da se omogući pravilan razvitak Zagreba prema Savi, potrebno je što prije riješiti problem željezničke pruge, Narodni list, 7. 2. 1947., 4

Na Trešnjevki će se graditi zgrada za sindikalni dom kulture, Narodni list, 13. 2. 1947., 4

Uređenje dječjeg igrališta na Trešnjevki, Narodni list, 12. 3. 1947., 4

U V. rajonu postoji pet obdaništa sa 470 djece, Narodni list, 14. 3. 1947., 4

Šetalište u Brozovoj ulici na Trešnjevki, Narodni list, 20. 5. 1947., 6

Narodna fronta V. rajona preuredit će jednokatnu zgradu bivšeg Istarskog doma za Dom kulture ovog rajona, Narodni list, 31. 5. 1947., 6

Posjet dječjem obdaništu na Novoj cesti, Narodni list, 5. 6. 1947., 6

Na uređivanju centralnog doma kulture Trešnjevke, Narodni list, 25. 6. 1947., 4

Završni radovi na uređenju Doma pionira Trešnjevke, Narodni list, 28. 6. 1947., 4

U južnom dijelu grada kanalizacija je najslabije provedena, Narodni list, 12. 7. 1947., 6

Gradnja stambenog naselja tvornice „Rade Končar“, Narodni list, 25. 7. 1947., 4

Gimnazijalci Trešnjevke na ljetovanju na Rabu, Narodni list, 6. 8. 1947., 4

Najviše zlatnih značaka za 200 sati rada na Autostradi dobili su građani Trnja i Trešnjevke, Narodni list, 14. 8. 1947., 6

Na području Zagreba postoji 18 obdaništa za 1600 djece, Narodni list, 23. 8. 1947., 6

Za 100 dana sagrađena je tramvajska pruga kroz Jukićevu i Jagićevu ulicu, Narodni list, 2. 9. 1947., 5

U nedjelju se otvara izložba „Historijski razvoj grada Zagreba“. Zagreb u perspektivi Petogodišnjeg plana, Narodni list, 14. 9. 1947., 5

Građani Trešnjevke izvršavaju svoje frontovske obaveze, Narodni list, 12. 10. 1947., 5

Veliki fiskulturni park gradi se uz tvornicu „Radne Končar“ na Trešnjevki, Narodni list, 21. 10. 1947., 5

U I., IV. i V. rajonu izabrani su novi izvršni odbori, Narodni list, 22. 10. 1947., 4

Dom kulture V. rajona „Jakša Dugančić“, Narodni list, 28. 10. 1947., 5

U sedam zagrebačkih poduzeća uređuju se parkovi, Narodni list, 2. 11. 1947., 5

Trešnjevka dobiva modernu Polikliniku socijalnog osiguranja, Narodni list, 8. 11. 1947., 5

Na Selskoj cesti gradi se dom za polaznike Srednje tehničke škole, Narodni list, 19. 12. 1947., 4

U svim zagrebačkim rajonima pristupit će se izgradnji novih javnih kupališta, Narodni list, 28. 12. 1947., 4

Tribine na igralištu FD „Zagreb“
imat će 4000 mjesta za sjedenje,
Narodni list, 28. 12. 1947., 4

1948.

Moskovska ulica proširit će se na 43
metra, Narodni list, 4. 1. 1948., 5

Na Trešnjevki se osniva 10
rajonskih privrednih poduzeća,
Narodni list, 10. 1. 1948., 8

Frontovci V. rajona preuzeli su nove
radne obveze, Narodni list,
20. 1. 1948., 5

Penzioneri V. rajona izgrađuju park,
Narodni list, 18. 4. 1948., 4

Knjižnica i čitaonica V. rajona,
Narodni list, 5. 6. 1948., 3

Rješavanje stambenog pitanja. Što
treba graditi. Stambene ili uredske
zgrade?, Narodni list, 6. 6. 1948., 3

Proširenje Samoborske ceste,
Narodni list, 26. 6. 1948., 3

Najbolji u dobrovoljnom radu bili su
prošle sedmice frontovci V. rajona,
Narodni list, 21. 7. 1948., 3

Narodni odbor V. rajona podiže
zgrade za svoje urede, Narodni list,
22. 7. 1948., 2

Izvršava se nova obveza: gradi se
cesta koja će spajati Ulicu Rade

Končara s Autostradom, Narodni
list, 8. 8. 1948., 3

Na Trešnjevki će se uskoro otvoriti
dvije radničke menze i jedna
narodna restauracija, 28. 9. 1948., 3

Frontovci V. rajona grade još jedan
dom kulture, Narodni list,
3. 10. 1948., 3

Uređenje narodne restauracije na
Trešnjevki, Narodni list,
18. 11. 1948., 4

U tvornici „Rade Končar“ izrađen je
prvi automatski telefon u našoj
zemlji, Narodni list, 18. 11. 1948., 4

1949.

Gradnja poliklinike na Trešnjevki,
Narodni list, 13. 1. 1949., 4

Gradski odbor NF organizira
seminare za rukovodioce
dobrovoljnih radova, Narodni list,
29. 1. 1949., 3

Premještanjem željezničke pruge
izvan grada omogućit će se prirodan
razvoj Zagreba, Narodni list,
26. 2. 1949., 3

Frontovci Trešnjevke privode kraju
radove na izgradnji domova kulture,
Narodni list, 8. 3. 1949., 3

Planiranje godišnjeg odmora
trudbenika, Narodni list,
11. 3. 1949., 2

Plenum Narodne fronte V. rajona,
Narodni list, 11. 3. 1949., 3

Samo jednog dana izašlo je na
radilišta 2600 brigadista
Trešnjevke, Narodni list,
2. 4. 1949., 3

Izgradnja stanova za radnike
tvornice „Rade Končar“, Narodni
list, 3. 4. 1949., 3

U nedjelju polaze na javne radove
svi članovi plenuma Narodnog
fronta V. rajona, Narodni list,
17. 4. 1949., 4

Zelene površine u Zagrebu, Narodni
list, 21. 5. 1949., 3

Zašto se na gradnji stambene
zgrade u Ulici Ivana Ribara Lole ne
izvršava obveza, Narodni list,
26. 7. 1949.,

Svečano je otvoren Dom kulture
„Joža Vlahović“, Narodni list,
16. 8. 1949., 3

Svi uredi Rajonskog narodnog
odbora „Trešnjevka“ preseljeni su u
nove zgrade, Narodni list,
24. 9. 1949., 4

Danas ima u Zagrebu sedam antituberkuloznih dispanzera, Narodni list, 3. 12. 1949., 3

1950.

Nova tržnica Trešnjevke zaprimat će 250 četvornih metara, Narodni list, 9. 1. 1950., 5

Zdravstvenu službu na radilištima V. rajona vrši 56 aktivistkinja, Narodni list, 19. 5. 1950., 3

Što rade frontovci Zagreba u ovoj godini, Narodni list, 2. 4. 1950., 3

Rajonske organizacije Narodnog fronta Zagreba preuzele obveze u pogledu radne snage na javnim radilištima, Narodni list, 19. 5. 1950., 2

Odluka o gradskom zelenilu. Čuvanje zelenih površina i obavezno obrađivanje prikladnog zemljišta, Narodni list, 15. 6. 1950., 5

Uređenje škola na V. rajonu, Narodni list, 24. 6. 1950., 2

Frontovci V. rajona grade skladište u Meršičevoj ulici, Narodni list, 19. 8. 1950., 5

M. P., Zamašan plan rada nalazi se pred novim izvršnim odborom rajona Trešnjevka, Narodni list, 11. 10. 1950., 5

Zagreb ima 1368 prodavaonica, Narodni list, 21. 10. 1950., 5

Novi urbanistički plan omogućava Zagrebu slobodan razvoj širokih razmjera, Narodni list, 27. 10. 1950., 3

1951.

Skupština Narodnog odbora rajona „Trešnjevka“, Narodni list, 2. 1. 1951., 2

Sastanak Savjeta građana za urbanizam, Narodni list, 8. 1. 1951., 3

Sastanak Izvršnog odbora Narodnog fronta Zagreba. Zadaci frontovskih organizacija, Narodni list, 12. 1. 1951., 1

Pred reorganizacijom rada restorana. Novi sistem društvene prehrane, Narodni list, 13. 1. 1951., 5

Zanimljiva anketa. Praktična zapažanja stanara pomoći će projektantima, Narodni list, 17. 1. 1951., 3

Održavanje stambenog fonda. Manjim popravcima na Trešnjevci osposobljen velik broj stanova, Narodni list, 24. 1. 1951., 3

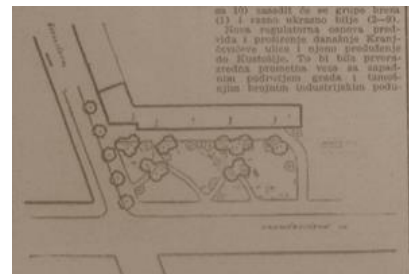
Akcija za popravak državnih stambenih zgrada. Izgradnja radionice za vršenje popravaka, Narodni list, 31. 1. 1951., 3

Radni dogovor frontovaca Trešnjevke, Narodni list, 19. 3. 1951., 3

Novi dom staraca u Zagrebu, Narodni list, 2. 4. 1951., 3

Park u Kranjčevićevoj ulici, Narodni list, 9. 4. 1951., 3

Mi gradimo grad. Izradba generalnog urbanističkog plana, Narodni list, 14. 4. 1951., 5

Dobrovoljni radovi Trešnjevčana, Narodni list, 23. 4. 1951., 6

Uređuje se Trešnjevka. Novi objekti, koje pomažu izgraditi građani, Narodni list, 15. 8. 1951., 3

Uređuje se V. rajon, Narodni list, 18. 9. 1951., 3

Uređuje se ulica Rade Končara, Narodni list, 21. 12. 1951., 5

1952.

Dovršava se uređenje Trešnjevačkog trga, Narodni list, 8. 3. 1952., 5

Otvorena je tržnica na Trešnjevki, Narodni list, 21. 3. 1952., 5

Zagreb kroz društveni plan investicione izgradnje u g. 1952., Narodni list, 26. 3. 1952., 3

Zagrebačke slike, Narodni list, 10. 9. 1952., 7

Pred zasjedanje Gradske skupštine. Dom narodnog zdravlja „Trešnjevka“, Narodni list, 4. 10. 1952., 5

Novi park, Narodni list, 26. 10. 1952., 7

O urbanističkom planu Zagreba, Narodni list, 16. 11. 1952., 6

N. S., Gdje će se graditi nove stambene zgrade, Narodni list, 22. 11. 1952., 6

1953.

N. S., Pitanje gradnje centralnog društvenog doma na Trešnjevki, Narodni list, 23. 1. 1953., 6

N. S., Javno izlaganje urbanističkog plana grada Zagreba i diskusija o njemu, Narodni list, 6. 3. 1953., 6

Kako će se zagrebačke ceste i ulice urediti ove godine, Narodni list, 29. 3. 1953., 6

Zagrebački sportski objekti bez osnovnih sanitarno-higijenskih uređaja, Narodni list, 13. 9. 1953., 8

Kakvi komunalni problemi tište Trešnjevku, Narodni list, 29. 9. 1953., 5

Sjedišta novih zagrebačkih općina. Zbog kojih ćemo se pitanja obraćati na općine?, Narodni list, 18. 10. 1953., 3

Trešnjevački trg dobit će modernu ribarnicu, Narodni list, 23. 10., 1953., 6

Nova zelena površina na Trešnjevki. Vrijedna inicijativa osnovne organizacije SSRN „Joža Vlahović“, Narodni list, 28. 10. 1953., 6

Još par stotina metara ..., Narodni list, 30. 10. 1953, 6

Stanari i stanovi. Predviđa se mnogo šire i neposrednije sudjelovanje građana u upravljanju stambenim fondom, Narodni list, 1. 11. 1953., 3

Narodni odbor Trešnjevke preuzet će kazalište lutaka, Narodni list, 3. 11. 1953., 6

(jur), U toku su opsežni radovi na području Trešnjevačke općine. Do konca godine provest će se kanalizacija, pojačati električna mreža i izgraditi pumpe s pitkom vodom. Za sve radove osigurana su sredstva, Narodni list, 6. 11. 1953., 6

I Trešnjevka će imati svoju „Na-mu“, Narodni list, 11. 11. 1953., 7

(jur), Trešnjevka predviđa 560 milijuna dinara za komunalnu izgradnju. Izgradit će se kanalizacija, vodovod i rasvjeta, Narodni list, 24. 11. 1953., 6

N. S., U pomanjkanju stanova da li je moguće izgraditi provizorije?, Narodni list, 29. 11. 1953., 13

(jur), Trešnjevka će graditi radnički dom?, Narodni list, 3. 12. 1953., 6

K. S., Razglasna stanica na Trešnjevačkom trgu, Narodni list, 9. 12. 1953., 4

Više parkova. Svega jedan i pol četvorni metar zelene površine po stanovniku, Narodni list, 17. 12. 1953., 4

POPIS ILUSTRACIJA:

- Sl. 1 Trešnjevka početkom 1930-ih godina, Institut za povijest umjetnosti, Arhiv Stjepana Planića
- Sl. 2 Zračna snimka Zagreba 1929. godine, Muzej grada Zagreba, Fototeka, inv. br. 6422-III-1790, IV-214
- Sl. 3 Plan Zagreba oko 1918. godine, Muzej grada Zagreba, Zbirka arhitektonske dokumentacije
- Sl. 4 Nacrt Zagreba za načelnikovanja arhitekta Vjekoslava Heinzela god. 1923., Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zbirka zemljovida i atlasa, Karte i planovi 20. stoljeća, inv. br. X-H-J-30
- Sl. 5 Nacrt slob. i kr. glavnog grada Zagreba godine 1932., Muzej grada Zagreba, Zbirka arhitektonske dokumentacije
- Sl. 6 Slobodni i kraljevski grad Zagreb, 1944., Institut za povijest umjetnosti, Arhiv Aleksandera Lasla
- Sl. 7 Zagreb. Plan užeg područja 1956., Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zbirka zemljovida i atlasa, Karte i planovi 20. stoljeća, inv. br. X-H-J-76
- Sl. 8 Knjižnica V. rajona na Novoj cesti, Hrvatski državni arhiv, Fond fotografija Agencije za fotodokumentaciju, HR-HDA-1422, inv. br. E-882-001
- Sl. 9 Gimnazija u Dobojskoj ulici, Hrvatski državni arhiv, Fond fotografija Agencije za fotodokumentaciju, HR-HDA-1422, inv. br. R-707-005

